

ŚLĄSKA WIZJA: **RAZEM** KU PRZYSZŁOŚCI

BADANIA KONDYCJI ORGANIZACJI I INICJATYW OBYWATELSKICH W WOJEWÓDZTWIE ŚLĄSKIM

Raport z badań w ramach projektu
„Śląska Wizja: Razem ku przyszłości”
realizowanego w ramach programu PROO nr 4
finansowanego przez NIW-CRSO
w latach 2024–2025

ŚLĄSKA WIZJA: **RAZEM** KU PRZYSZŁOŚCI

BADANIA KONDYCJI ORGANIZACJI I INICJATYW OBYWATELSKICH W WOJEWÓDZTWIE ŚLĄSKIM

**KOMITET
DO SPRAW
POŻYTKU
PUBLICZNEGO**

NiW
Narodowy Instytut Wolności
Instytut Nauki i Współpracy

Rządowy Program
Rozwoju Organizacji
Obywatelskich
na lata 2018-2030
PROO

**INSTYTUT
INICJATYW
LOKALNYCH**

SPINANSOWANO ZE ŚRODKÓW NARODOWEGO INSTYTUTU WOLNOŚCI - CENTRUM ROZWOJU SPOŁECZEŃSTWA OBYWATELSKIEGO
W RAMACH RZĄDOWEGO PROGRAMU ROZWOJU ORGANIZACJI OBYWATELSKICH NA LATA 2018-2030 PROO

BADANIA KONDYCJI ORGANIZACJI I INICJATYW OBYWATELSKICH W WOJEWÓDZTWIE ŚLĄSKIM

Raport z badań w ramach projektu
„Śląska Wizja: Razem ku przyszłości” realizowanego w ramach programu

Opracowanie merytoryczne:

mgr Klaudia Żubryk, Szkoła Doktorska
Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach

Metodologia badań:

mgr Klaudia Żubryk, Szkoła Doktorska
Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach

Kwestionariusz ankiety:

mgr Klaudia Żubryk, Szkoła Doktorska
Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach

Ankietyzacja:

Kacper Żubryk, Uniwersytet WSB
Merito w Poznaniu;
Anna Cembala, Uniwersytet
Ekonomiczny w Katowicach

Scenariusz badań fokusowych:

dr hab. Rafał Muster, prof. UŚ, Instytut
Socjologii Uniwersytetu Śląskiego
w Katowicach

Realizacja badań fokusowych:

mgr Sylwia Kwaśniewska,
mgr Klaudia Żubryk, Szkoła Doktorska
Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach;
mgr Piotr Ostrowski, Uniwersytet Śląski
w Katowicach

31 Grudnia 2025

SPIS TREŚCI

Streszczenie	5
Wstęp	8
Rozdział 1 O organizacjach i inicjatywach obywatelskich. Diagnoza, źródła finansowania, casus woj. śląskiego	9
Diagnoza trzeciego sektora w Polsce i województwie śląskim	10
Rozdział 2 Metodologia badań	14
Cel badań	15
Metody badawcze	15
Pytania badawcze	15
Operacjonalizacja pytań badawczych	17
Ryzyka i wyzwania badawcze	17
Rozdział 3 Teraźniejszość. Kondycja organizacji pozarządowych w województwie śląskim. Raport z badań	18
Metryka badania ilościowego	19
Opracowanie części właściwej kwestionariusza	20
Aneks	35
Kwestionariusz ankiety	35
Scenariusz zogniskowanego wywiadu grupowego (FGI)	41
Bibliografia	46

STRESZCZENIE

1. „Badania kondycji organizacji i inicjatyw obywatelskich w województwie śląskim” zrealizowano za pomocą kwestionariusza ankiety (zbiorowość: 142) i zogniskowanego wywiadu grupowego (liczba wywiadów: 4) w latach 2024–2025.
2. Czas działania nie przekłada się bezpośrednio na liczbę zaangażowanych osób w działalność odpłatną /nieodpłatną na rzecz organizacji/inicjatywy w przypadku grupy badanej.
3. Najważniejszymi czynnikami motywującymi organizacje i inicjatywy do działania w trzecim sektorze są: kształtowanie zmiany społecznej (70%), wchodzenie w relacje z ludźmi z organizacji i spoza niej (54%) oraz rozwój w ramach interesujących obszarów (50%). Są one przede wszystkim powiązane z polityką organizacji/inicjatywy.
4. Chęć kształtowania zmiany społecznej niekoniecznie wiąże się z priorytetyzacją odpowiedzialności za społeczeństwo jako głównego czynnika motywującego organizacje do działania w trzecim sektorze.
5. Osoby biorące udział w badaniu ilościowym najczęściej wskazują cechy ich środowiska pracy jako te spełniające kryteria kultury adhokracji i kultury klanu.
6. Najczęściej wskazywanymi źródłami finansowania w grupie badanej są: darowizny (56%), granty lokalne (49%) i składki członkowskie (47%).
7. Statystycznie co piątą odpowiedzią dot. źródeł finansowania organizacji i inicjatyw są środki pozyskiwane w ramach procedur grantowych.
8. Najczęściej przedstawiciele organizacji i inicjatyw obywatelskich biorących udział w badaniu (43%) neutralnie oceniają sytuację finansową.
9. 37% przedstawicieli organizacji ocenia swoją sytuację finansową jako dobrą lub bardzo dobrą, z czego utrzymywanie etatów pracowników (równoznaczne z zawieraniem umowy o pracę) deklaruje tylko 27% z tej liczby.
10. Tylko 8% organizacji i inicjatyw biorących udział w badaniu deklaruje, że nie jest zainteresowana wpływem na kształtowanie zmian ogólnie bądź oddolnie.
11. Najczęściej dochodzi do sytuacji, że ankietowani przedstawiciele trzeciego sektora nie mają szans na dotarcie do władzy ze swoimi pomysłami i realizują cele na poziomie oddolnej edukacji. Deklaruje to 53% organizacji i inicjatyw badanych.
12. Najczęściej badana część sektora NGO w województwie śląskim współpracuje bezpośrednio z jednostkami samorządu terytorialnego (77%), innymi organizacjami trzeciego

- sektora (74%) oraz instytucjami oświaty (57%).
13. Najpopularniejszymi formami wsparcia organizacji i inicjatyw badanych przez inne podmioty są: współpraca przy promocji wydarzenia (66%), udostępnienie infrastruktury (56%) oraz wsparcie finansowe w postaci dotacji lub sponsoringu (54%).
 14. Najczęściej wskazywanymi problemami przez organizacje i inicjatywy obywatelskie biorące udział w badaniu są: niewystarczające środki na zakup usług obcych wysokiej jakości (60%), niemożność utrzymania etatów pracowników (41%), niewystarczające zasoby ludzkie (35%) oraz brak zaplecza infrastrukturalnego lub niewystarczające zaplecze (35%).
 15. Organizacje obywatelskie posiadają lokale na własność, jeżeli pozyskują finansowanie związane ze stworzeniem jakiegoś podmiotu w ramach projektu. Inicjatywy obywatelskie przeważnie nieodpłatnie korzystają z lokali udostępnionych przez inne podmioty, z którymi współpracują.
 16. Największym wyzwaniem jest zapewnienie finansowania serwisowania infrastruktury biurowo-technicznej (zakup takowego sprzętu jest możliwy w ramach konkretnych projektów).
 17. Zapewnienie ciągłości finansowej dla wynagradzania pracowników postrzegane jest przez badanych jako sposób na skuteczną profesjonalizację, podniesienie usług oferowanych przez NGO i jednocześnie otwierające inne możliwości rozwoju.
 18. Wpływ na politykę zależy od zbiegu różnych czynników: motywacji własnej przedstawicieli organizacji, aktywności samego podmiotu oraz relacji z samorządem. Sytuacja badanych jest różna w tym kontekście. Natomiast w gremiach zasiadają przedstawiciele wyłącznie najbardziej rozpoznawalnych organizacji w regionie, co sprawia, że głos mniejszych podmiotów może być marginalizowany.
 19. Największe potrzeby i oczekiwania to: wzmocnienie struktury finansowej, dzięki której można tworzyć etaty; szkolenia pracownicze oraz zabezpieczenie infrastruktury biurowo-technicznej.
 20. Według jednego z respondentów odpowiedzialnością państwa jest wzmocnienie sektora obywatelskiego funduszami na rozwój instytucjonalny w skali większej niż dotychczas.

Think-tank „Śląska Wizja: Razem ku przyszłości” (zwany dalej: Projektem) jest zadaniem publicznym realizowanym w ramach programu PROO priorytet nr 4 finansowanym ze środków Narodowego Instytutu Wolności – Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego w latach 2024–2025. Autorem i wykonawcą projektu jest Fundacja Instytut Inicjatyw Lokalnych im. prof. Waleriana Pańki w Katowicach (zwana dalej: Fundacją), na zlecenie której powstały „Badania kondycji organizacji i inicjatyw obywatelskich w województwie śląskim” (zwane dalej: Badaniami).

Tematyka inicjatywy oscyluje wokół demografii, rozwoju gospodarczego, inwestycji, energetyki i subregionu zachodniego województwa śląskiego. Projekt składa się z dwóch zasadniczych części: edukacyjnej, i naukowo-badawczej. Część edukacyjna dot. podnoszenia kompetencji organizacji trzeciego sektora w województwie śląskim składa się z cyklu warsztatów i debat w tematyce Projektu realizowanych w miastach: Katowice, Rybnik, Częstochowa i częściowo Wodzisław Śląski (2 spotkania) oraz opublikowanych na stronie internetowej Fundacji materiałów szkoleniowych i edukacyjnych w liczbie 26 oraz niniejszego raportu badawczego (suma: 27). Część naukowo-badawcza składa się z otwartej bazy danych zawierającej aktywne organizacje w województwie śląskim oraz niniejszych Badań prowadzonych w triangulacji badawczej (triangulacja metod i badaczy).

Badania przeprowadzono za pośrednictwem metod jakościowych i ilościowych. Metodą ilościową

realizowano z wykorzystaniem kwestionariusza ankiety, natomiast jakościową – wywiadu grupowego (zwanego również fokusem). Ostatecznie badania jakościowe przeprowadzono na zbiorowości 142 organizacji i inicjatyw obywatelskich w województwie śląskim, natomiast w 4 wywiadach grupowych wzięło udział 14 reprezentantów tychże (z czego jeden wywiad jest zrealizowany w diadzie, a jeden w triadzie). Zarówno w badaniach jakościowych przeprowadzono na zbiorowości 142 organizacji i inicjatyw obywatelskich w województwie śląskim, natomiast w 4 wywiadach grupowych wzięło udział 14 reprezentantów tychże (z czego jeden wywiad jest zrealizowany w diadzie, a jeden w triadzie). Zarówno w badaniach jakościowych, jak i ilościowych biorą udział przedstawiciele i organizacje trzeciego sektora, i członkowie grup nieformalnych/inicjatorzy działań społecznych.

Badania zrealizowano w latach 2024–2025, a opracowanie niniejszych wyników następuje w grudniu 2025 roku po zgromadzeniu i analizie materiału badawczego.

ŚLĄSKA WIZJA: **RAZEM** KU PRZYSZŁOŚCI

ROZDZIAŁ 1

O organizacjach i inicjatywach obywatelskich. Diagnostyka, źródła finansowania, casus woj. śląskiego

Diagnoza trzeciego sektora w Polsce i województwie śląskim

Akt prawa regulujący społeczną działalność obywateli III RP pochodzi z 2003 roku, zwany jest Ustawą o pożytku publicznym i wolontariacie. Nowelizacja z 2010 roku wprowadza najnowszą, obowiązującą definicję organizacji pozarządowej: „Organizacjami pozarządowymi są: nie będące jednostkami sektora finansów publicznych, w rozumieniu ustawy o finansach publicznych, niedziałające w celu osiągnięcia zysku – osoby prawne lub jednostki organizacyjne nie posiadające osobowości prawnej, którym odrębna ustawa przyznaje zdolność prawną, w tym fundacje i stowarzyszenia”¹.

Fundacje i stowarzyszenia, dla których ustawodawca przewiduje odrębne akty prawa, są najczęstszą, chociaż nie jedyną formą zrzeszania się obywateli gwarantowaną Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 roku (art. 12). Razem określane są terminem organizacji pozarządowych (ang. non government organisations)². Renata Łuczyńska dokonuje charakterystyki organizacji pozarządowych ze względu na ich typ na podstawie bazy. ngo.pl, czyli bazy danych organizacji pozarządowych i instytucji, w ramach której wyróżnia następujące rodzaje organizacji: samopomocowe, kulturalne, opiekuńcze, mniejszości narodowych i etnicznych, przedstawicielskie, edukacyjne i oświatowe, sportowe oraz inne (promujące tradycję narodowościową, skupiające środowiska kombatanckie i niepodległościowe)³. Według Głównego

Urzędu Statystycznego w latach 2008–2022 w województwie śląskim znajdowało się od 8,4% do 9% całości sektora pozarządowego (w zależności od lat). W roku 2022 aktywnych podmiotów w województwie było 8,7 tys. na 103,4 tys. w całej Polsce. Nie są to jednak dane pełne, ponieważ GUS nie mapuje inicjatyw obywatelskich, a niedostatki badawcze w tym zakresie zauważa m.in. Borys Martela.

Inicjatywy obywatelskie istnieją bowiem poza perspektywą działalności organizacyjnej. Ich definicja przedstawia się następująco: „grupy celowe, które rozwiązują się po osiągnięciu sukcesu lub wypaleniu początkowego entuzjazmu”, organizujące się w sposób spontanicznym w przestrzeni realnej, wirtualnej lub mieszanej⁴. Powody ich zawiązywania są różne: od próby demonopolizacji dyskursu o trzecim sektorze zdominowanym przez sformalizowane organizacje, przez wskazywanie na sprawczość tych niezrzeszonych w formalnych strukturach, przez brak potrzeby ich formalizowania (w przypadku porozumień organizacji)⁵. Nie należy wykluczyć również kwestii braku zasobów jednostek do tworzenia sformalizowanej struktury czy też charakteru danego projektu. Chociaż w niniejszych badaniach uczestniczą przedstawiciele grup nieformalnych, nie można jednoznacznie wskazać skali występowania zjawiska w województwie śląskim.

³Renata Łuczyńska, Samoorganizacja społeczeństwa polskiego. Zarys historyczny organizacji pozarządowych w Polsce i ich funkcjonowanie do końca XX wieku, „Studia Historica XIV” 2013, s. 308.

⁴Borys Martela, Aktywność obywatelska w ramach inicjatyw nieformalnych. Przyczynek do refleksji, „Acta Universitatis Lodziensis, Folia Sociologica” 38, 2011, s. 112–113.

⁵Tamże, s. 116.

¹Art. 1. Ust. 3 Ustawy z dnia 22 stycznia 2010 r. o zmianie ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z dnia 25 lutego 2010 r.).

²Jerzy Stępień, NGOs – czyli organizacje społeczne, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” Rok LXXIX – zeszyt 1 – 2017, s. 46.

Trzeci sektor skupia się przede wszystkim na dostarczaniu usług w odpowiedzi na potrzeby obywateli, których nie zaspokaja ani rynek, ani państwo, realizując w tym przypadku funkcje społeczno-polityczne i ekonomiczne. Szeroko o spełnianych funkcjach pisze Kamila Jakubczak-Krawczyńska. Główne funkcje społeczno-polityczne realizowane przez trzeci sektor dot. kwestii demokratyzacji i inkluzywności społecznej, poszerzenia dyskursu publicznego o głosy grup marginalizowanych, działalność interwencyjną, edukacji obywatelskiej, natomiast funkcje ekonomiczne oscylują wokół tworzenia miejsc pracy, szkoleń, tworzenia wizji rozwojowych oraz kontroli finansów publicznych⁶. Kontrola finansów publicznych jawi się w tym momencie jako interesujący aspekt ze względu na samą strukturę finansowania organizacji pozarządowych w Polsce.

Na przykładzie województwa podkarpackiego najistotniejszym źródłem finansowania w 2012 roku z tendencją wzrostową od 2005 roku pozostały źródła publiczne (aż 45%)⁷. W 2025 roku dotację ze środków publicznych można pozyskać z poziomu administracji samorządowej bądź rządowej lub też od operatorów środków rządowych (np. Narodowe Centrum Kultury, Narodowy Instytut Wolności – Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego), najczęściej w ramach procedury konkursowej (grantowej). Ponadto w obrocie są środki zagraniczne, których operatorami są samorządy (Fundusze Europejskie), ministerstwa (program KPO) lub organizacje,

którym to operatorstwo środków zlecono, np. Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji pełniąca w Polsce funkcję Narodowej Agencji Programu Erasmus+ czy Fundacja im. Stefana Batorego (europejski program CERV). Innym źródłem dochodu, również związanym z procedurami konkursowymi, są programy dotacyjne dużych podmiotów działających przy podmiotach biznesowych, np. Fundacja Totalizatora Sportowego Lotto lub Fundacja Orlen.

Oczywiście, finansowanie NGO ze środków publicznych nie zawsze idzie w parze z tym, że organizacje zajmują się kontrolą fiskalności państwa. Jednocześnie wskazuje się tutaj pewien paradoks otoczenia prawnego i ekonomicznego organizacji trzeciego sektora.

Pozostałe źródła dochodu nie pełnią dominującej roli, przynajmniej według rzeczonych analiz. Teza nt. dotacji celowych bądź też grantów weryfikowana jest na gruncie niniejszych badań, natomiast w tym momencie należałoby dla uporządkowania wymienić potencjalne źródła organizacji pozarządowych. Każda z organizacji posiadająca statut może oferować odpłatną działalność pożytku publicznego, która jednak nie jest tożsama z prowadzeniem działalności gospodarczej. Działalność gospodarcza polegająca na generowaniu zysków pozostaje również w granicach możliwości NGO, natomiast wiąże się z innymi obowiązkami fiskalnymi i sprawozdawczymi. Organizacje tj. fundacje lub stowarzyszenia rejestrowe z mocy prawa znajdują się w Rejestrze Stowarzyszeń, ale do prowadzenia działalności gospodarczej muszą znaleźć się również w Rejestrze Przedsiębiorców. Prowadzenie odpłatnej działalności pożytku publicznego nie podlega takiemu obowiązkowi. Jednocześnie prowadzenie takowej nie wiąże się z posiadaniem statusu

⁶ Zob. Kamila Jakubczak-Krawczyńska, Organizacje pozarządowe w zapewnianiu bezpieczeństwa społecznego w Polsce, „Wiedza Obronna” 2023, Vol. 284, No. 3, <https://doi.org/10.34752/2023-i284> (data dostępu: 31.12.2025).

⁷ Monika Pitera, Źródła finansowania organizacji pozarządowych w Polsce – na przykładzie województwa podkarpackiego, „Nierówności Społeczne a Wzrost Gospodarczy” nr 48 (4/2016), 2016, s. 381.

Organizacji Pożytku Publicznego.

Status OPP nadawany jest organizacjom prowadzącym działalność pożytku publicznego w przynajmniej jednym z ustawowych obszarów przez min. 2 lata działalności. W ten sposób ustawodawca weryfikuje, czy organizacja spełnia przepisy z Ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie i może ubiegać się o pozyskiwanie środków w ramach 1,5% (dawniej 1%) z podatku płaconego przez osoby fizyczne. Posiadanie statusu OPP wymaga dotrzymania innych obowiązków związanych z transparentnością, sprawozdawczością, a w związku z tym: prowadzenie innego rodzaju dokumentacji księgowej, co niekiedy dla organizacji może wiązać się z większymi kosztami pracy własnej.

Mało rozpoznany, bardziej popularny w Europie Zachodniej modelem jest sponsoring, polegający głównie na współpracy pomiędzy trzecim sektorem a sektorem rynku. Forma ta, chociaż bliska budowaniu kapitału poprzez darowizny, najczęściej wiąże się z podpisywaniem stosownej umowy, która obciąża strony dalej idącymi obowiązkami niż pozyskiwanie wpłat od drobnych darczyńców. Za umowami dotacyjnymi idzie często równocześnie np. umieszczanie logotypów marki sponsorującej. Chociaż wiele mówi się o korzyściach dla organizacji pozarządowych, np. utrzymaniu płynności finansowej w okresach międzykonkursowych, możliwości realizacji projektów, które nie uzyskały pełnego finansowania drogą grantową, zapewnieniu wkładu własnego przy staraniu się o dotacje, istnieje niewiele nowych opracowań wskazujących korzyści dla biznesu. Do roku 2025 motor motywacyjny dla współpracy z trzecim sektorem stanowi wdrażanie strategii CSR (społecznej odpowiedzialności biznesu) polegającej na podejmowaniu dobrowolnych działań

na rzecz dobra społecznego, w tym również wspierania sektora obywatelskiego. Jest to narzędzie przede wszystkim biznesowe z poziomu *public relations*.

Dyrektywa CSRD (2022/2464) jest aktem prawa. Wprowadza dla podmiotów działających w Unii Europejskiej obowiązek sprawozdawczości działań podejmowanych na rzecz środowiska, społeczności i zarządzania, w związku z czym drugi sektor będzie oceniany w ramach Europejskich Standardów Raportowania Zrównoważonego Rozwoju (ESRS). Na skutek wdrożenia przepisów w Polsce pierwszymi podlegającymi raportowaniu są duże spółki i firmy kapitałowe (lata 2025/2026 za rok obrotowy 2024/2025), natomiast kolejne podmioty będą włączane stopniowo do systemu oceniania. W następnej kolejności obejmie spółki giełdowe i sektor MŚP, co wiąże się z:

- przygotowaniem stosownego raportu zgodnego z ESRS i jego publikacji,
- audytem raportu przez biegłego rewidenta,
- systematycznym zbieraniem danych i inwestycjach we wszystkich obszarach, które mogą mieć znaczenie konkurencyjne, np. emisja dwutlenku węgla.

W ramach ESG można wykazywać współpracę z trzecim sektorem, w szczególności w zakresie kryterium społecznościo-wego, natomiast wdrażanie rzeczonych kryteriów wymaga holistycznego podejścia do całości aktu i zastosowania spójnej strategii, nie jak w przypadku społecznej odpowiedzialności biznesu. I ponownie, kwestia jest o wiele bardziej skomplikowana. Z jednej strony, wymogi prawa mogą wymuszać na podmiotach rynkowych poszukiwanie partnerów

wśród organizacji pozarządowych, dzięki którym pośrednio mogliby realizować cele na rzecz społeczności. Z drugiej strony, rzeczona holistyczna strategia przy potrzebach danej organizacji trzeciego sektora może sprawić, że podmiot może okazać się mało atrakcyjny przy liczbie obszarów, jakie należy według dyrektywy zaadresować. Niewątpliwie jednak otwiera się pewna ścieżka współdziałania zbliżająca model funkcjonowania organizacji zachodnich i polskich.

Ścieżki finansowania nie kończą się na środkach pozostających w dyspozycji osób prawnych, ale również fizycznych.. Działalność trzeciego sektora można realizować za pomocą narzędzi finansowania społecznościowego (zbiórek w przestrzeni realnej lub wirtualnej), najczęściej występujących w literaturze pod hasłem crowdfundingu. To pozyskiwanie środków od społeczności oparte na zasadzie wzajemności, tzn. wspierający przedsięwzięcie otrzymuje w zamian benefit, najczęściej niemający charakteru finansowego. Z modeli crowdfundingowych należy wskazać: oparte na nagrodach, dotacjach, pożyczki społecznościowe i crowdfunding inwestycyjny⁸, z czego w przypadku trzeciego sektora największą rolę odgrywają dwa pierwsze modele. NGO nie prowadzi zwykle przedsięwzięć nastawionych na zysk, toteż realizacja projektów czy działalności statutowej nie generuje dochodów finansowych, z których można by pożyczkę spłacić. Nie istnieje zwrot z kapitału w przypadku inwestycji.

Można wskazać różnice pomiędzy finansowaniem społecznościowym a darowiznami. Finansowanie społecznościowe ma zwykle charakter

zorganizowany, określony w czasie i nastawiony na osiągnięcie pewnego celu finansowego umożliwiającego zabezpieczenie potrzeby – realizacji projektu lub pokrycie wydatków związanych z prowadzeniem działalności bieżącej. W tym przypadku wykorzystywane są platformy do gromadzenia środków finansowych (w Polsce np. zrzutka.pl, siepomaga.pl).

Sposobem finansowania unikalnym dla stowarzyszeń są dochody ze składek członkowskich uiszczanych przez członków organizacji. Składki mogą, ale nie muszą być określone statutem (niekiedy to określenie pojawia się później decyzją zarządu) i pozwala na pokrywanie potrzeb bieżących organizacji.

Podsumowując, kondycja organizacji pozarządowych w Polsce związana jest ze skomplikowaniem otoczenia prawnego, ekonomicznego i społecznego, z czego organizacje pozarządowe nie tworzą samego sektora obywatelskiego. Są podmiotem dominującym ze względu na rozbudowanie modeli finansowania i możliwości pozyskiwania środków, stąd też przekonanie o zdominowaniu przez nie dyskursu. W badaniach można zauważyć wzrost udziału dotacji z sektora publicznego finansujących działalność NGO, natomiast teza ta musi zostać zweryfikowana w odniesieniu do województwa śląskiego. Województwo śląskie posiada stały udział procentowy w skali kraju, jeśli chodzi o liczbę organizacji pozarządowych. Aktualnie region zajmuje czwarte miejsce (dane na rok 2022) przy wysokiej gęstości zaludnienia (drugie najludniejsze województwo w kraju i czternaste pod względem wielkości terytorium). Szczególne miejsce na mapie demograficznej Polski pozwala na prowadzenie unikalnych badań przedstawionych w dalszej części niniejszego opracowania.

⁸ Justyna Małgorzata Ziobrowska, Crowdfunding jako nowocześniejsza forma wsparcia przedsięwzięć społecznych, kulturowych i biznesowych, „Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia” nr 3/2016 (81), s. 287–288.

ŚLĄSKA WIZJA: **RAZEM** KU PRZYSZŁOŚCI

ROZDZIAŁ 2

Metodologia badań

Cel badań

Celem badań jest zdiagnozowanie kondycji organizacji pozarządowych i inicjatyw obywatelskich związanych z województwem śląskim, działających w szczególności w następujących obszarach: demografia, energetyka, inwestycje oraz rozwój gospodarczy. Obszary te zostały uznane za kluczowe przez Fundację na etapie diagnozy do realizacji projektu „Śląska Wizja: Razem ku przyszłości”.

Celami szczegółowymi badania jest identyfikacja potrzeb organizacji pozarządowych oraz wyzwań wyłaniających się z doświadczeń pracy w tychże. Badanie ma również na celu zmapowanie poziomu sprawczości trzeciego sektora na terenie województwa śląskiego.

Metody badawcze

Badanie ilościowe jest realizowane poprzez ankietyzację telefoniczną (PAPI) z wykorzystaniem standaryzowanego autorskiego kwestionariusza na próbie 150 organizacji i inicjatyw pozarządowych, które są lub były realizowane na terenie województwa śląskiego. Początkowo próba zakładała przebadanie 200 organizacji, natomiast ze względu na wyzwania napotkane na etapach realizacji badań próba zostaje ustalona na poziomie 150 podmiotów przy zachowaniu różnorodności (organizacje obywatelskie, inicjatywy obywatelskie). Badanie nie ma jednak charakteru reprezentatywnego ze względu na niemożność jednoznacznego określenia populacji, a jego wyniki dotyczą wyłącznie przebadanej zbiorowości. W kwestionariuszu ankiety wykorzystano pytania zamknięte jednokrotnego wyboru, zamknięte wielokrotnego wyboru oraz pytania ze skalą Likerta.

Badanie jakościowe jest realizowane za pomocą metody zogniskowanego wywiadu grupowego, zakładające przeprowadzenie 4 wywiadów grupowych kontaktowo lub online. Wywiady z wykorzystaniem środków telekomunikacyjnych łączności na odległość przeprowadzono z wykorzystaniem programu Microsoft Teams.

Pytania badawcze

Pytania badawcze opracowano w oparciu o teorię socjologii organizacji, a następnie zoperacjonalizowano je przy wykorzystaniu narzędzi stosowanych do badania organizacji, tj. dwuczynnikowa teoria Herzberga oraz badania kultur organizacyjnych. Do operacjonalizacji wykorzystano wyłącznie część zagadnień, nie pełne kwestionariusze, ponieważ ta część badania ma charakter mapujący, nie rozstrzygający. Mapujący, ponieważ do badania zaproszono nie pracowników i wolontariuszy, a przedstawicieli organizacji posiadających w pewnym stopniu moc decyzyjną, a co za tym idzie najczęściej pozostających w uprzywilejowanych pozycjach władzy.

Pytania badawcze przedstawiają się następująco:

1. Jaka jest przeciętna wielkość organizacji pozarządowych na Śląsku?

Pytanie ma na celu zmapowanie, jak w odniesieniu do podziału sektora MŚP sytuują się organizacje pozarządowe i inicjatywy obywatelskie w województwie.

2. Jaka jest kondycja trzeciego sektora w województwie śląskim?

Pytanie ma na celu zmapowanie, jakie zasoby do działania posiadają organizacje pozarządowe i inicjatywy obywatelskie na wskazanym terenie.

a. Jaka jest motywacja organizacji do działania w trzecim sektorze?

Pytanie ma na celu pozyskanie wiedzy, dlaczego organizacje pozarządowe i inicjatywy obywatelskie sytuują się w trzecim sektorze, a nie realizują swoje cele w sektorze publicznym lub rynkowym. Pytanie zostaje zoperacjonalizowane za pośrednictwem dwuczynnikowej teorii Herzberga.

b. Jaką infrastrukturą dysponują organizacje pozarządowe działające w województwie śląskim?

Pytanie ma na celu poznanie zasobów niefinansowych organizacji i inicjatyw obywatelskich.

c. Jakie są wykorzystywane przez organizacje źródła finansowania działalności trzeciego sektora w województwie śląskim?

Pytanie ma na celu zmapowanie najważniejszych źródeł finansowania, z których korzystają organizacje i inicjatywy obywatelskie w województwie.

d. Jak organizacje pozarządowe oceniają się na tle kondycji całego sektora (finansowo, infrastrukturalnie, sprawczo)?

Pytanie ma na celu osadzenie przebadanych organizacji i inicjatyw w kontekście całego sektora.

e. Jaka kultura organizacyjna dominuje w organizacjach trzeciego sektora?

Pytanie ma na celu zmapowanie, w jakim stopniu według przedstawicieli organizacji pozarządowych i inicjatyw obywatelskich ich macierzyste podmioty realizują kulturę klanu, kulturę hierarchii, kulturę adhokracji i kulturę rynku. Pytanie ma charakter rozpoznawczy i wymaga pogłębionych badań na pracownikach i wolontariuszach.

3. Czy i w jaki sposób organizacje pozarządowe postrzegają swój wpływ na polityki tworzone od szczebla gminy do szczebla województwa?

Pytanie ma na celu określenie, na jakim poziomie i w jakich kategoriach organizacje pozarządowe rozważają swoją sprawczość.

a. Czy, i jeżeli tak – z jakimi organizacjami z sektora i spoza sektora, organizacje współpracują w celu zmiany/budowania polityk publicznych?

Pytanie ma na celu określenie, z kim współpracują organizacje i inicjatywy obywatelskie w celu budowania zmiany społecznej.

4. Jakie potrzeby mają organizacje pozarządowe w województwie śląskim?

Pytanie ma na celu określenie, jakich zasobów potrzeba do realizowania działalności obywatelskiej w województwie.

a. Jakie potrzeby są zaspokajane przez pozostałe sektory?

Pytanie ma na celu określenie, czy i w jakim stopniu współpraca międzysektorowa dostarcza zasobów do prowadzenia działalności w sektorze obywatelskim.

b. Jakie potrzeby organizacji działających w województwie śląskim są realizowane przez inne organizacje sektora?

Pytanie ma na celu określenie, czy i w jakim stopniu współpraca sektorowa dostarcza zasobów do prowadzenia działalności w sektorze obywatelskim.

c. Jakie potrzeby są niezaspokajane?

Pytanie ma na celu określenie, które potrzeby należy zaspokoić, by organizacje i inicjatywy posiadały zasoby do prowadzenia działalności.

Operacjonalizacja pytań badawczych

Przedstawione wyżej pytania przeszły przez proces operacjonalizacji w kontekście wykorzystywanych metod i narzędzi (kwestionariusz ankiety, dyspozycje do wywiadu grupowego). Do stworzenia kwestionariusza wykorzystano wszystkie pytania badawcze, natomiast do stworzenia scenariusza zogniskowanego wywiadu grupowego pyt. 2 b-d, 3 oraz 4. Oba narzędzia w formie pełnej zostały zamieszczone w aneksie do niniejszego opracowania (zob. Aneks).

Ryzyka i wyzwania badawcze

Prowadzenie badań w tak specyficznej grupie jak organizacje i inicjatywy obywatelskie wiąże się z pewnymi ryzykami i wyzwaniami, które dla osoby czytającej mogą pozostawać w sferze wyobrażonej, dlatego pozwalamy je sobie wymienić:

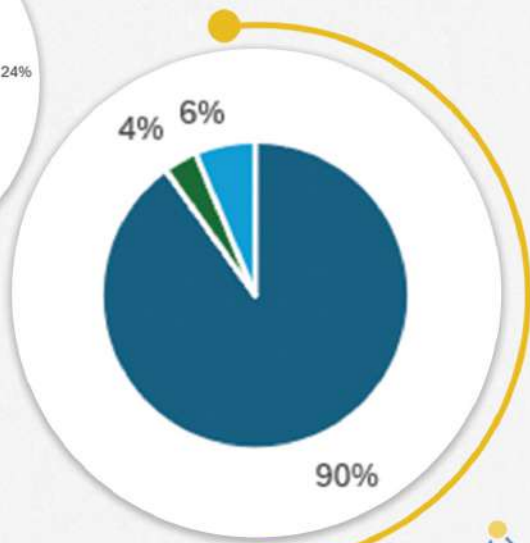
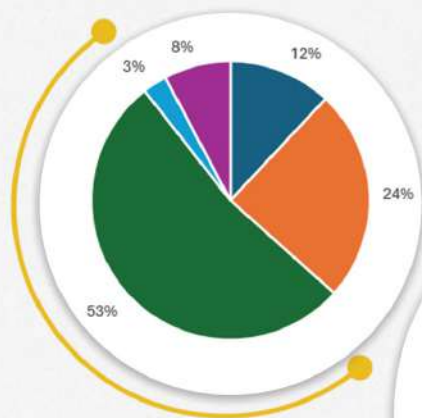
- brak zaktualizowanej poprawnie bazy organizacji pozarządowych zdecydowanie utrudnia dotarcie do potencjalnych respondentów,
- dane kontaktowe w istniejących bazach nierzadko są nieaktualizowane,
- w istniejących bazach kontaktowych pojawiają się podmioty nieprowadzące już działalności,
- istnieje pewna niechęć potencjalnych respondentów do udziału w badaniach i brak zaufania do procesu badawczego,
- badania oceniane są jako narzędzie, które nie poprawi ich sytuacji jako podmiotu i będzie się wiązało wyłącznie z korzyściami dla realizatora badań,
- działalność w sektorze obywatelskim nie jest głównym zajęciem potencjalnych respondentów, stąd też istnieje szansa, że odmówią udziału w badaniu z przyczyn zarobkowych,
- udział w badaniu jest bezpłatny i nie wiąże się z wynagrodzeniem finansowym,
- badania nie mają charakteru reprezentatywnego, toteż nie można na podstawie opracowania wyników wnioskować o całej populacji w województwie śląskim.

ŚLĄSKA WIZJA: **RAZEM** KU PRZYSZŁOŚCI

ROZDZIAŁ 3

**Teraźniejszość. Kondycja organizacji
pozarządowych w województwie
śląskim. Raport z badań**

Metryka badania ilościowego

W badaniach zdecydowały się wziąć udział 142 organizacje i inicjatywy obywatelskie działające na terytorium województwa śląskiego, z czego najwięcej było stowarzyszeń rejestrowych (88), następnie fundacji (39), stowarzyszeń nierejestrowych (12) oraz inicjatyw obywatelskich (3). Najliczniejszą grupę stanowią więc podmioty posiadające dostęp do największych źródeł finansowania w ramach procedur konkursowych⁹. Połowa badanych organizacji i inicjatyw działa w przestrzeni publicznej powyżej 10 lat, natomiast nie wskazywano jednoznacznie, czy ciągłość formy zostaje zachowana na przestrzeni funkcjonowania, co wynika z natury pytania. Rozkład pytania metrykalnego przedstawia Wykres 1.

Wykres 1. Okres działalności organizacji i inicjatyw obywatelskich biorących udział w badaniu. N = 142.

Źródło: opracowanie własne.

Większość organizacji i inicjatyw biorących udział w badaniu działa powyżej pięciu lat (63% zbiorowości), co pozwala mówić o ich relatywnie wysokim doświadczeniu funkcjonowania

⁹ Jednym z kryteriów, które muszą spełniać wnioskodawcy, jest posiadanie osobowości prawnej i/lub wpisu do Krajowego Rejestru Sądowego. Jednocześnie brak takiej osobowości dyskredytuje z większości konkursów na poziomie lokalnym, krajowym czy międzynarodowym, za wyjątkiem Akcji 1 programu Erasmus+ oraz grantów od operatorów FIO czy WoW.

w otoczeniu prawnym, ekonomicznym i rynkowym trzeciego sektora. Podmioty młode (do pięciu lat) stanowią również znaczny odsetek badanych (37%). Natomiast nie oznacza to równocześnie, że ich założyciele czy osoby współtworzące nie są doświadczone w pracy w trzecim sektorze, a wskazuje wyłącznie na różnicowanie grupy badanej.

Dalej posunięte wnioski można wyciągać natomiast na podstawie osób pracujących w podmiocie bądź też angażujących się w jego działania wolontariacko. Do zmapowania wielkości przedsięwzięć posłużono się podziałem sektora MŚP ze względu na liczbę pracowników¹⁰. Tak oto, niezależnie od czasu działalności organizacji, ponad połowa organizacji biorących udział w badaniu plasuje się w widełkach dla mikroprzedsiębiorstw (zatrudnianie do 10 osób zoperacjonalizowane na potrzeby badań jako „sumaryczna liczba osób pracujących i/lub angażujących się wolontariacko”). Analogicznie 30% podmiotów spełniałoby kryterium dla małych przedsiębiorstw (od 10 do 49 osób). Pozostałe 13% byłoby w myśl przyjętej ramy teoretycznej klasyfikowane jako organizacje średniej wielkości (powyżej 50 osób zaangażowanych). Konkludując wnioski płynące z dwóch pytań, **czas działania nie oznacza jednocześnie, że organizacja jest w stanie zrekrutować więcej osób do działalności odpłatnej/nieodpłatnej na rzecz organizacji/inicjatywy w przypadku grupy badanej.** Na stan rzeczy mogą wpływać różne czynniki związane z organizacją pracy, modelem finansowania inicjatyw czy celami organizacji. W tym momencie jednak trudno jednoznacznie

¹⁰ Obroty, ze względu na naturę sektora, byłyby miernikiem nieefektywnym.

wskazać rozwiązanie problematycznej kwestii.

Grupa badana posiada jednokowoż zróżnicowany zasięg działania, co jest jej kolejną interesującą cechą. Dla określenia tegoż przyjęto podwójne kryterium operacyjne, gdzie „lokalnie” oznacza teren jednej gminy lub powiatu, „ponadlokalnie” – teren kilku powiatów, „regionalnie” – teren województwa śląskiego oraz „ponadregionalnie” – jako kryterium dla organizacji realizujących działania poza województwem śląskim. Tak oto najwięcej organizacji badanych działa ponadregionalnie (38%), niezależnie od usytuowania siedziby, oraz lokalnie (37%). Na terenie województwa działalność kończy 18% organizacji i inicjatyw badanych, natomiast 7% zamyka się w terenie kilku powiatów. Należy przy tym pamiętać, że województwo śląskie jest terenem wysokozurbanizowanym. Jest to również jedyne województwo w Polsce, w którym funkcjonuje więcej miast na prawach powiatu (19) niż powiatów (17), a w szczególności na terenie Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii granice pomiędzy gminami i powiatami nie są odczuwalne zarówno dla mieszkańców, jak i działających na ich obszarze organizacji. Biorąc jednak pod uwagę charakter badań, nie można wskazywać skali działania jako reprezentatywnej dla populacji.

Ostatnią daną kluczową do określenia w metryce jest główny sektor działań w odniesieniu do realizowanego przez Fundację projektu. W tym celu zoperacjonalizowano kolejno określenia „demografia”, „inwestycje”, „energetyka” i „rozwój gospodarczy” w sposób widoczny na Wykresie 2.

Wykres 2. Główny sektor działań organizacji i inicjatyw biorących udział w badaniu. N = 142.

Źródło: opracowanie własne.

Aż 90% badanych podmiotów wskazuje demografię jako główny obszar ich działań, natomiast pozostałe, jeśli wskazane, nie odgrywają znaczącej roli w kwestiach statystycznych. 6% organizacji działa przede wszystkim na rzecz transformacji gospodarczej/rynku, a 4% – na rzecz transformacji energetycznej. Żaden z respondentów nie wskazał inwestycji jako wiodącego sektora działań. Stąd też dla grupy badanej prawdopodobnie najważniejsze jest realizowanie projektów o charakterze społecznym w odpowiedzi na potrzeby interesariuszy.

Opracowanie części właściwej kwestionariusza

Po scharakteryzowaniu grupy badanej można przejść do opracowania części właściwej kwestionariusza. Pierwszą poruszaną kwestią w badaniach ilościowych jest motywacja organizacji do realizowania celów akurat w sektorze obywatelskim, nie w innych sektorach. Respondentom zadano pytanie wprost, a kafeterię odpowiedzi opracowano, adaptując do kwestionariusza elementy dwuczynnikowej teorii Herzberga. Teoria ta zakłada, że na satysfakcję w pracy wpływają dwa typy czynników: czynniki higieny zapobiegające niezadowoleniu

z pracy jak np. godna płaca, warunki i bezpieczeństwo, relacje z przełożonymi; oraz czynniki pracy wzmacniające motywację do działania jak np. osiągnięcia, interesujący charakter pracy, odpowiedzialność za wykonywane zadania. Abstrahując od zastrzeżeń od teorii Herzberga (które są i według wielu krytyków punktowane słusznie m.in. za relatywnie niewielką próbę badawczą), jej charakter ma tutaj wymiar rozpoznawczy i służy przede wszystkim do zmapowania obszarów motywujących organizację, nie samych pracowników.

Otóż dla organizacji najważniejszym czynnikiem działania w trzecim sektorze jest kształtowanie zmiany społecznej. Taką odpowiedź wskazuje 100 podmiotów biorących udział w badaniu ilościowym (70%). Jednocześnie nie dla wszystkich organizacji i inicjatyw równie istotne wydaje się branie odpowiedzialności za społeczeństwo. Takiej odpowiedzi udziela 45% ankietowanych. Pozostałymi najistotniejszymi uwarunkowaniami pracy w trzecim sektorze jest wchodzenie w relacje z ludźmi z organizacji i spoza niej (54%) oraz rozwój organizacji w ramach interesujących obszarów (50%). Są to więc przede wszystkim czynniki higieny, powiązane przede wszystkim z polityką organizacji jako takiej. Dodatkowo największy udział procentowy mają kwestie społeczne, nie socjalno-bytowe. Na elastyczne warunki pracy i konkurencyjne wynagrodzenie w pierwszej kolejności zwraca zdecydowanie mniej przedstawicieli organizacji (odpowiednio 9 oraz 1). Pełne wyniki przedstawia Wykres 3.

Wykres 3. Czynniki motywujące organizacje i inicjatywy obywatelskie do działania w trzecim sektorze. Pytanie wielokrotnego wyboru.

Źródło: opracowanie własne.

Do rozpoznania kultury organizacyjnej dominującej w trzecim sektorze nie zastosowano pełnego kwestionariusza OCAI (Organizational Culture Assessment Instrument) opartego na modelu Cameron i Quinn, ponieważ nie jest to celem głównym niniejszego badania. Na etapie operacjonalizacji pytań postanowiono jednak włączyć elementy teoretyczne z charakterystyki kultur i zoperacjonalizować je za pomocą twierdzeń, które następnie osoby uczestniczące oceniały w odniesieniu do własnej organizacji/inicjatywy. Operacjonalizację przedstawia Tabela 1.

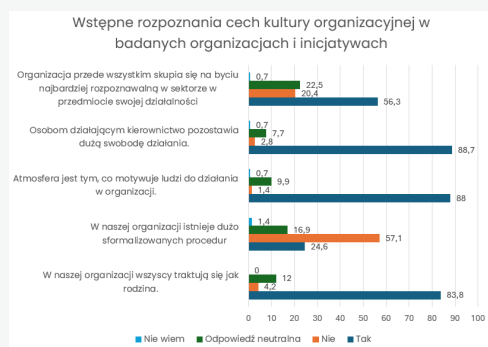
Tabela 1. Operacjonalizacje twierdzeń o kulturze organizacyjnej.

Rodzaj kultury organizacyjnej	Cechy	Twierdzenie operacyjne w kwestionariuszu
Kultura klauzury	Współpraca, rodzina	W naszej organizacji wszyscy traktują się jak rodzina. Atmosfera jest tym, co motywuje ludzi do działania w organizacji.
Kultura innowacji, przedsiębiorczości	Innowacja, ryzyko, dynamika	Osobom działającym kierownictwo pozostawia dużą swobodę działania.
Kultura konkurencyjności	Orientacja na wyniki, rywalizacja	Organizacja przede wszystkim skupia się na byciu najbardziej rozpoznawalną w sektorze w przedmiocie swojej działalności.
Kultura hierarchii	Kontrola, stabilność, procedury	W naszej organizacji istnieje dużo sformalizowanych procedur.

Źródło: opracowanie własne.

Mając na względzie rozpoznawczy charakter pytania, nie można, oczywiście, jednoznacznie sondować nt. wpisywania się konkretny typ kultury organizacyjnej, natomiast można przypuszczać, do których modeli mogą potencjalnie się zbliżyć organizacje biorące udział w badaniu. Wyniki przedstawia Wykres 4. W pytaniu zastosowano skalę Likerta, natomiast na potrzeby przejrzystości opracowania dokonano zsumowania wariantów pozytywnych i negatywnych.

Wykres 4. Wstępne rozpoznania cech kultury organizacyjnej w badanych organizacjach i inicjatywach. Wyniki w (%). N = 142.

Źródło: opracowanie własne.

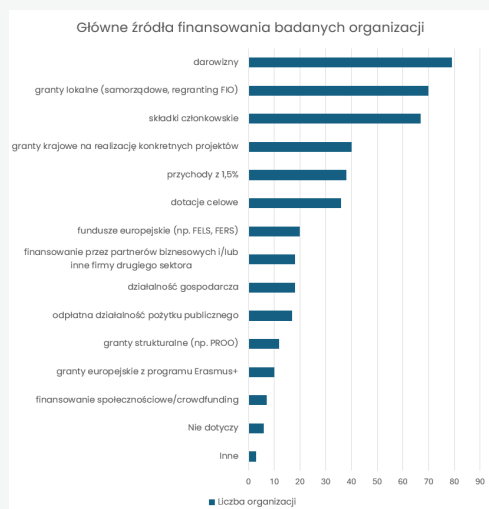
Najczęściej organizacje pozarządowe i inicjatywy obywatelskie z województwa śląskiego wskazują cechę kultury adhocracji (swoboda i elastyczność działania) jako tę najlepiej opisującą ich atmosferę w pracy. Częściowo potwierdza to również relatywnie wysoki odsetek odpowiedzi negatywnych w kontekście pytania o sformalizowane procedury (57,1%). Nie można jednocześnie zignorować, że następne dwie najczęściej wskazywane odpowiedzi odnoszą się do deskrypcji kultury klanu (traktowanie się jak rodzina, dobra atmosfera w pracy), co otwiera kolejne perspektywy badawcze. Dodatkowo ponad 50% organizacji

aspiruje do bycia najbardziej rozpoznawalną w obrębie własnej działalności, jednak nie można definitywnie uznać odpowiedzi za charakteryzującą grupę badaną ze względu na duży odsetek odpowiedzi jednoznacznie negatywnych i neutralnych.

Kolejnym obszarem badawczym weryfikowanym za pośrednictwem kwestionariusza jest źródło finansowania działalności. W kafeterii wyszczególniono 15 wariantów odpowiedzi (włącznie z odpowiedziami „Nie dotyczy” oraz „Inne”), rozdzielając (w przypadku operatorów grantów) źródła finansowania, np.: jako odrębną kategorię traktuje się granty na poziomie lokalnym (środki własne samorządów i regranting FIO), a inną kategorię stanowią Fundusze Europejskie, których operatorami bywają również samorządy. Celem takowej konstrukcji pytania jest jak najbardziej szczegółowe poznanie źródeł, z których organizacje i inicjatywy pozyskują środki. Rzeczona kafeteria nie pozwala również w sposób jednoznaczny określić udziału środków pozyskiwanych w procedurach konkursowych w relacji do pozostałych źródeł finansowania, jak to miało miejsce w badaniu przeprowadzonym w województwie podkarpackim. Można natomiast dokładnie wskazać instytucje/grupy interesu finansujące działalność, co pozwoli lepiej zrozumieć sytuację grupy badanych.

Wykres 5 przedstawia szczegółowe wyniki. Należy zaznaczyć, że ze względu na naturę pytania wyniki nie sumują się do 100%. Badane organizacje i inicjatywy mogły wskazać maksymalnie 5 odpowiedzi.

Wykres 5. Główne źródła finansowania badanych organizacji. Pytanie wielokrotnego wyboru. Wyniki nie sumują się do 100%. N = 142.

Źródło: opracowanie własne

Przedstawione powyżej wyniki są niejednoznaczne ze względów omówionych wyżej. Najczęściej wskazywaną przez respondentów odpowiedzią są darowizny. Przychody z nich stanowią jedno z głównych źródeł finansowania 56% badanych. Na drugim miejscu znajdują się granty lokalne pozostające w dyspozycji samorządów lub operatorów regionalnych/lokalnych dużych projektów (49%). Podium zamykają składki członkowskie (prawdopodobnie ze względu na duży udział stowarzyszeń w grupie badanej) z wynikiem 47%. Pozostałe w rankingu źródła finansowania osiągają nie więcej niż 30% ogólnego udziału w grupie badanej, natomiast można wnioskować o pewnych tendencjach, dzieląc źródła finansowania na:

- instytucje publiczne (ze środków publicznych),
- darczyńców w postaci osób fizycznych,

- instytucje rynku (podmioty biznesowe),
- członków organizacji,
- własną działalność odpłatną/gospodarczą.

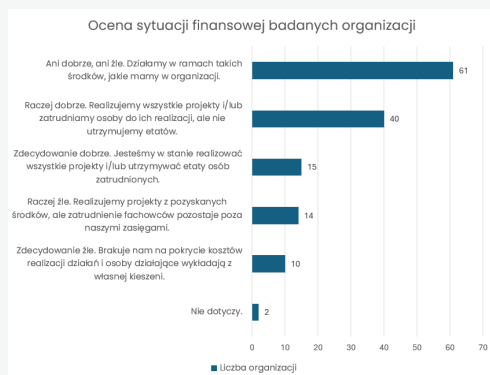
Zasadniczo najczęściej wskazywanymi są darczyńcy (osoby fizyczne) i instytucje publiczne w ramach procedur grantowych. Dotacje celowe jako istotne źródło dochodów wskazuje 36 organizacji, co nie stanowi więcej niż ¼ badanych organizacji. Biorąc pod uwagę, że badani mogli wskazać do 5 odpowiedzi (i również 5 odpowiedzi stanowiło zapytanie o granty, zatem daje to 710 możliwości), 20% z wybranych źródeł finansowania stanowiły procedury konkursowe (152 odpowiedzi na 710), co przy takowym rozłożeniu odpowiedzi zajmowałoby pierwsze miejsce.

Interesujące z punktu widzenia badań jest niewielki udział rynku i własnej działalności odpłatnej/gospodarczej oraz nowych źródeł finansowania za pośrednictwem mediów społecznościowych. Tylko 13% organizacji i inicjatyw prowadzi działalność gospodarczą w sposób pozwalający na uznanie jej za istotne źródło dochodu, odpłatną działalność pożytku publicznego – 12%, a finansowanie społecznościowe – ledwie 5%. Tylko 13% badanych współpracuje z biznesem w takim stopniu istotności, by finansować projekty.

Kolejne pytanie to ocena sytuacji finansowej organizacji pozarządowych ze wskazaniem dwóch czynników: po pierwsze, czy środki wystarczają na realizację projektów w całości oraz po drugie, czy możliwe jest utrzymanie etatów/zatrudnienie specjalistów do realizacji zadań. Pytanie zostało sformułowane z wykorzystaniem skali Likerta, natomiast ze

względu na liczbę zmiennych nie zostanie dokonane zsumowanie wariantów pozytywnych i negatywnych.

Wykres 6. Ocena sytuacji finansowej badanych organizacji. N = 142.

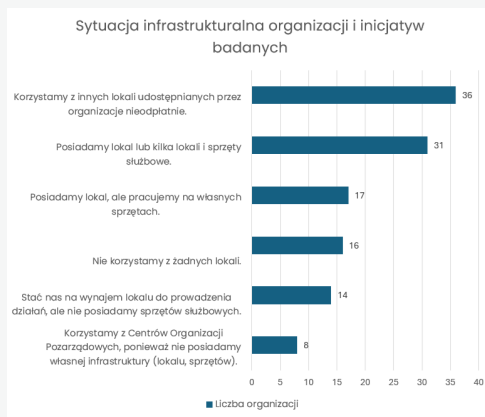
Źródło: Opracowanie własne.

Najczęściej przedstawiciele organizacji i inicjatyw obywatelskich biorących udział w badaniu (43%) neutralnie oceniają sytuację finansową. 37% przedstawicieli organizacji ocenia swoją sytuację finansową jako dobrą lub bardzo dobrą, z czego utrzymywanie etatów pracowników (równoznaczne z zawieraniem umowy o pracę) deklaruje tylko 27% z tej liczby. Zatrudnianie to jednak praktyka występująca w sektorze obywatelskim, natomiast ma charakter celowy do realizacji konkretnego zadania. 17% organizacji i inicjatyw ocenia swoją sytuację finansową źle lub zdecydowanie źle, z czego 7% z całej grupy badanej wspiera realizację przedsięwzięć organizacji/inicjatywy z funduszy osób zaangażowanych ze względu na brak wystarczającego finansowania.

Obszarem bezpośrednio powiązanim z finansami jest infrastruktura organizacji rozumiana jako zaplecze lokalowe i sprzętowe. Ponownie w tym kontekście ocena badanych jest

niejednoznaczna, co ujawnia Wykres 7.

Wykres 7. Sytuacja infrastrukturalna organizacji i inicjatyw badanych. N = 142.

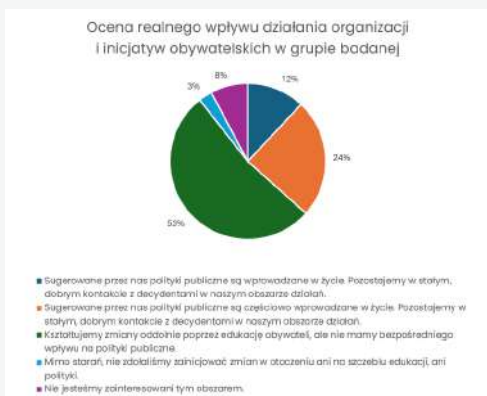
Źródło: Opracowanie własne.

¼ organizacji i inicjatyw biorących udział w badaniu nie posiada własnej infrastruktury biurowo-technicznej, ale korzysta z infrastruktury innych organizacji, gdzie w porównaniu z Centrów Organizacji Pozarządowych korzysta tylko 6%. Z kolei 22% przedstawicieli już wskazuje, że organizacja/inicjatywa posiada prawo własności do przynajmniej jednego lokalu oraz sprzęty służbowe udostępniane pracownikom/zleceniobiorcom, co prowadzi do jednego wniosku: sytuacja finansowa organizacji pozarządowych i inicjatyw obywatelskich jest na tyle zróżnicowana, że nie determinuje jednocześnie faktu posiadania bądź nieposiadania infrastruktury biurowo-technicznej.

70% badanych wskazuje, że umiejscowienie działalności w trzecim sektorze dyktuje kształtowanie zmiany społecznej, natomiast kolejne pytanie pozwala zmapować poziomy, na których organizacje rzeczywiście działają w tymże kontekście. Podczas operacjonalizacji ustalono dwa poziomy: odgórny

(współtworzenie polityk publicznych) oraz oddolny (edukacja obywateli, najczęściej w kontekstach edukacji pozaformalnej). Rozkład odpowiedzi przedstawia Wykres 8.

Wykres 8. Ocena realnego wpływu działania organizacji i inicjatyw obywatelskich w grupie badanej. N = 142.

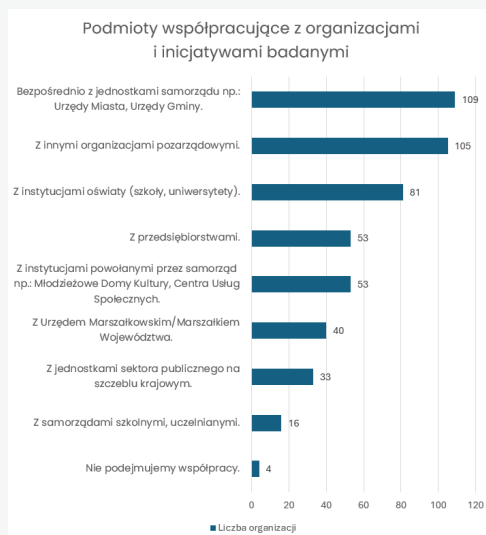
Źródło: opracowanie własne.

Tylko 8% organizacji i inicjatyw biorących udział w badaniu deklaruje, że nie jest zainteresowana wpływem na kształtowanie zmian odgórnie bądź oddolnie. Najczęściej jednak dochodzi do sytuacji, że ankietowani przedstawiciele trzeciego sektora nie mają szans na dotarcie do władzy ze swoimi pomysłami i realizując cele na poziomie oddolnej edukacji. Sytuacja dotyczy 53% badanych. 24% dociera częściowo ze swoimi pomysłami do poziomu polityk publicznych, natomiast rekomendacje tylko 8% organizacji włącza się w całości. Tylko 3% nie udaje się inicjować zmian.

Aby skutecznie inicjować zmiany w zakresie polityki czy świadomości społecznej, nierzadko koniecznym okazuje się podjęcie współpracy celem zwiększenia widoczności projektu lub dotarcie do grupy docelowej. Biorąc

pod uwagę otoczenie prawne, ekonomiczne i społeczne trzeciego sektora w województwie śląskim, w kategorii odpowiedzi umieszczono podmioty sektora państwowego, rynkowego oraz trzeciego sektora celem zmapowania, z kim i na jakich warunkach badani współpracują. Dodatkowo instytucje publiczne podzielono na: instytucje administracji samorządu, instytucje powołane przez samorząd, terenowe jednostki administracji publicznej stopnia państwowego, jednostki sektora państwowego na szczeblu krajowym oraz instytucje oświaty oraz ich szkolne/studenckie przedstawicielstwa. W przypadku opracowywania warunków współpracy wskazano takie rodzaje jak: wsparcie finansowe, wsparcie pozafinansowe materialne oraz promocyjne. Szczegółowe wyniki znajdują się na Wykresach 9 i 10.

Wykres 9. Podmioty współpracujące z organizacjami i inicjatywami badanymi. Pytanie wielokrotnego wyboru. N = 142.

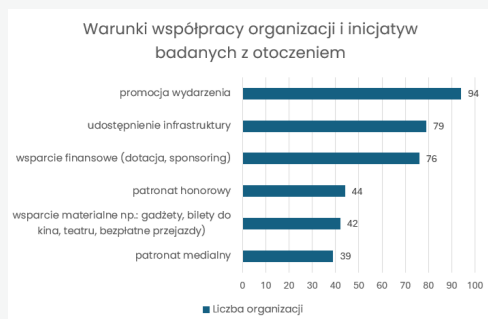
Źródło: opracowanie własne.

Ponad ¾ organizacji i inicjatyw badanych deklaruje, że nawiązuje współpracę bezpośrednio z jednostkami samorządu terytorialnego. Następnie najczęściej zwracają się do innych organizacji pozarządowych – tworzenie partnerstw międzysektorowych deklaruje 74%. Na trzecim miejscu, co prawdopodobnie wynika z faktu, że najwięcej organizacji kreuje zmianę poprzez oddolną edukację obywateli, znajdują się instytucje oświaty. Z tymi podmiotami współdziała 57% grupy badanej. Chociaż 4 organizacje deklarują brak współpracy, kolejne pytanie weryfikuje tezę, kiedy to żaden z ankietowanych nie wskazuje odpowiedzi: „Nie dotyczy”. Natomiast z perspektywy osoby tworzącej organizację pozarządową, możliwe, że wymienione poniżej formy wspólnego działania nie należy uznać za współpracę. Co interesujące w powyższym zestawieniu, 37% badanych jako jednego z ważniejszych partnerów wskazuje biznes, a co wynika z następnego pytania, 54% pozyskuje od partnerów środki finansowe. Możliwe, że pozyskane środki nie są w dyspozycji przedsiębiorstw (ale zapewniają innego rodzaju wsparcie), a instytucji publicznych.

Najczęściej współpraca z innymi podmiotami polega na wsparciu przy promocji wydarzenia (66%), natomiast nie jest to równoznaczne z pozyskaniem patronatu honorowego (dot. 31% organizacji i inicjatyw badanych) lub medialnego (dot. 27%). Ponad połowa (56) przedstawicieli deklaruje również, że inne podmioty udostępniają im szeroko pojętą infrastrukturę do prowadzenia działań. 54% organizacji biorących udział w badaniu jako formę wsparcia podaje pozyskane środki finansowe w formie dotacji lub sponsoringu na realizację przedsięwzięć. Współpraca pozafinansowa i pozainfrastrukturalna jest rzadziej spotykana w przypadku badanych podmiotów trzeciego sektora.

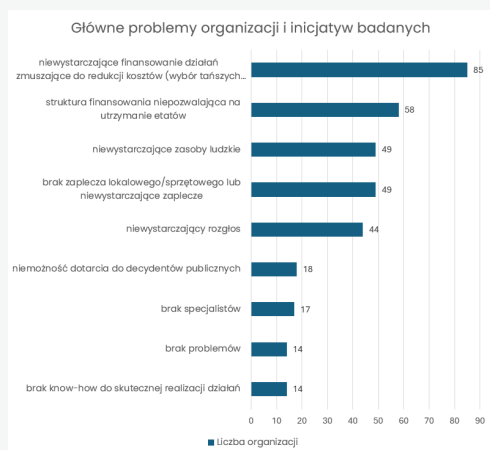
Ostatnią kwestią poruszaną w badaniach ilościowych są problemy organizacji, o których wskazanie wprost poproszono przedstawicieli badanych podmiotów w pytaniu wielokrotnego wyboru. Kafeteria odpowiedzi dotyka kwestii finansowych, infrastrukturalnych, medialnych i osobowych poruszanych częściowo w pozostałej części kwestionariusza. Jednocześnie należy zaznaczyć, że kwestię tę pogłębiają zogniskowane wywiady grupowe omówione w dalszej części opracowania.

Wykres 10. Warunki współpracy organizacji i inicjatyw badanych z otoczeniem. Pytanie wielokrotnego wyboru. N = 142.

Źródło: opracowanie własne.

Wykres 11. Główne problemy organizacji i inicjatyw badanych. Pytanie wielokrotnego wyboru. N = 142.

Źródło: opracowanie własne.

Dywersyfikacja źródeł finansowania i pozyskiwania wsparcia w sektorze państwowym i rynkowym nie pozwala powiedzieć jasno, że rzeczywiście sytuacja trzeciego sektora w województwie śląskim przedstawia się korzystnie. Na wcześniejszych etapach opracowania badani przedstawiciele organizacji albo uchylają się od jednoznacznej oceny sytuacji finansowej, albo ostrożnie oceniają ją jako sytuację dobrą ze względu na możliwość pozyskiwania finansowania w ramach istniejących procedur konkursowych. Natomiast w przypadku najczęściej wskazywanych problemów trzy najpopularniejsze w zbiorowości odpowiedzi powiązane są z finansami. 60% badanych organizacji i inicjatyw deklaruje, że ze względu na niewystarczające środki nie stać ich na zakup usług obcych w wysokiej jakości – dochodzi do redukcji kosztów, nierzadko na rzecz rozwiązań gorszej jakości. 41% respondentów jako wyzwanie w działalności wskazuje niemożność utrzymania etatów, co generuje problem ciągłości zatrudnienia,

a w związku z tym – bezpieczeństwa finansowego pracowników, by mogli skupić się wyłącznie na działaniach w trzecim sektorze. Powiązane z tym zagadnienie ocenione jako trzecie najczęściej występujące – niewystarczające zasoby ludzkie oraz brak zaplecza infrastrukturalnego lub niewystarczające zaplecze (oba dot. 35%) – może wynikać pośrednio z kwestii finansowych.

Wyzwania, potrzeby, oczekiwania. Opracowanie zogniskowanych wywiadów grupowych

Badanie jakościowe metodą zogniskowanych wywiadów grupowych zostało przeprowadzone na 14 przedstawicielach organizacji pozarządowych, zebranych w 4 grupy. Rekrutacja do fokusów przebiegała wśród chętnych przedstawicieli biorących udział w ankietyzacji. Badanie jakościowe porusza rozwija cztery obszary: infrastrukturę/warunki lokalowe, źródła finansowania, wpływ na politykę oraz potrzeby/oczekiwania.

Infrastruktura/warunki lokalowe

Respondenci, niezależnie od reprezentowanego rodzaju organizacji (stowarzyszenie rejestrowe/nierejestrowe, fundacja, inicjatywa obywatelska) prezentują różny poziom infrastrukturalny i lokalowy. Zdecydowanie gorzej w porównaniu wypadają inicjatywy obywatelskie korzystające z lokali udostępnionych przez organizacje współpracujące. Lokale posiadane na własność przez NGO w grupie badanej zakupione są ze środków dotacyjnych, głównie w takich programach jak Fundusz Patriotyczny czy Rozwój Uniwersytetów Ludowych celem utworzenia ośrodka dostępnego, otwartego na inicjatywy i potrzeby obywateli.

Lokale zagospodarowane są w sposób umożliwiający przeprowadzanie działań z beneficjentami (np. warsztaty), wyposażone w pomieszczenia socjalne, zapewniające komfort pracy. Natomiast największym wyzwaniem w posiadaniu lokalu jest zabezpieczenie odpowiednich środków na jego pozyskanie i dalsze utrzymanie. Jedna z organizacji wskazuje, że chociaż występuje o środki na realizowanie projektu, nie zawsze jest w stanie przewidzieć, ile wkładu własnego będzie musiała włożyć w celu opłacenia rachunków bieżących czy wymiany pewnych elementów infrastruktury. Jak mówi jedna z uczestniczek badania:

To [lokal udostępniany przez instytucję finansującą w ramach projektu – przyp. KŻ] jest jakby w podziemiu, lekkim takim, pod chodnikiem trochę, więc tam była kwestia wymiany okien, to są duże koszty, drzwi, malowanie co jakiś czas całej przestrzeni, no jakby na nasz koszt, aczkolwiek okna były wymieniane w porozumieniu z [instytucją finansującą – przyp. KŻ]¹¹.

Głównym punktem wspólnym dla większości badanych jest za to wyposażenie biurowo-techniczne. Najczęstszym źródłem finansowania w tym przypadku podaje się **środki zabezpieczone w projektach na zakup sprzętu**. Jak mówi jedna z respondentek:

Sprzęt jakiś taki elektroniczny, czyli jakieś laptopy, no to dzięki tam jakimś powiedzmy innym projektom, które realizowaliśmy, otrzymaliśmy dofinansowanie i mamy na stanie właśnie chyba 10 albo 12 laptopów, z których możemy korzystać oczywiście, plus tam są jeszcze jakieś dodatkowe, które tam pozostawały, które były wcześniej, mikrofony do nagrywania podcastów, to tylko...¹².

Natomiast mimo pozyskiwania takowych źródeł finansowań, przedstawiciel jednej z organizacji otwarcie zgłasza:

A największą naszą bolączką na chwilę obecną jest drukarka. Mamy taką na stanie. Mamy dwie. Druga to jest prywatna własność pani prezes, którą przyniosła z domu. I na niej głównie pracujemy. A szkoda, jest to bardzo stara drukarka. No i przede wszystkim nie znajduje się w tym miejscu, w którym powinna być, w domu pani prezes, a nie w biurze. Nasza drukarka, którą mamy, jest, no co by tu dużo mówić, po prostu fatalna. Wadliwa, wiecznie zepsuta¹³.

Z powyższego wynika, że zapewnienie odpowiedniego wyposażenia biurowo-technicznego jest wyzwaniem powiązonym z ciągłością źródeł finansowania, ponieważ w przypadku awarii bądź poszerzenia zespołu wymiana sprzętu musi być powiązana z realizowanym projektem. To zauważa inny uczestnik, zapytany o potrzeby infrastrukturalno-biurowe:

No mogę wypowiedzieć się jako pierwsza. Podstawowa infrastruktura typu laptop, drukarka jest natomiast, no ze względu na to, że te urządzenia jednak się zużywają. (...) zakupione przez Stowarzyszenie musiały być już zwrócone praktycznie jako nieużyteczne¹⁴.

Opisana powyżej szeroko sytuacja infrastrukturalna dotyczy jednak wyłącznie podmiotów (posiadających osobowość prawną) intensywnie pozyskujących finansowania. Pozostałe są mniej skupione na pozyskiwaniu środków, a aktualnie działalności wymagającej niskich nakładów finansów lub starających się o finansowanie, ale niewygrywających konkursów. Jako główną siedzibę wskazują najczęściej lokale

¹¹ R5, zogniskowany wywiad grupowy z dn. 5.12.2025.

¹² R3, zogniskowany wywiad grupowy z dn. 5.12.2024.

¹³ R3, zogniskowany wywiad grupowy z dn. 3.12.2024.

¹⁴ R2, zogniskowany wywiad grupowy z dn. 16.12.2025.

prywatne członków lub osób zaangażowanych, gdzie dochodzi do spotkań lub działacze korzystają z możliwości oferowanych przez sektor publiczny lub przez inne organizacje pozarządowe. Niektórzy z respondentów dostrzegają jednak potrzebę posiadania na własność lokalu przez organizację. Sytuację opisuje jeden z respondentów:

Jako lokal, no to siedziba jest zarejestrowana, ja jestem prezesem, więc jest to zarejestrowane de facto u mnie w domu. Oczywiście biuro, jako własność, by się na przyszłość przydało, w aspekcie grantów, tak jak były, pamiętam, kilka lat temu możliwość, czy z Ministerstwa Edukacji te rządowe, no czasem w kontrowersjach tam na Willa Plus itp. Natomiast uważam, że to była wtedy dobra ścieżka na pozyskanie grantu na zakup siedziby. Natomiast my mamy siedzibę, taką salkę spotkań na parterze domu prywatnego, więc jeśli chodzi o robocze spotkania, to one się odbywają w tej, w tej salce¹⁵.

Inna respondentka, inicjatorka serii wydarzeń społecznych, stwierdza:

Sprzęty, na których pracuję, to są moje sprzęty. Ja sobie zapewniam godne warunki do pracy, natomiast te materiały, które będą wykorzystywane chociażby podczas warsztatów, w większości są moje lub też będą prowadziły te warsztaty. Tutaj wciąż wszystko we własnym zakresie¹⁶.

Jedno z pytań dotyczy bezpośrednio dostępności lokali, w których odbywają się wydarzenia i/lub osoby zaangażowane w działalność organizacji/ w inicjatywę. Tutaj sytuacja przedstawia się różnie. Organizacje posiadające lokal na własność przeważnie (poza jednym wyjątkiem) nie posiadają udogodnień dla osób ze specjalnymi potrzebami.

W ich zasięgu nie jest często dostosowanie pomieszczeń do osób z niepełnosprawnościami ruchowymi. Główną barierą pozostają schody, a montaż windy pozostaje w gestii administratora. W tym wypadku pozostaje wynajem lokali dostosowanych, co jeden z podmiotów robi w zależności od projektu. Natomiast organizacje korzystające z innych pomieszczeń referują, że sytuacja przedstawia się różnie i pozostaje to głównie w gestii administratora/właściciela budynku.

Źródła finansowania

Finansowanie jest obszarem budzącym większe emocje wśród uczestników badania ze względu na jego różną strukturę pozyskiwania. Ogólną uwagą dotyczącą działalności obywatelskiej jest fakt, że **organizacje czy inicjatywy nie posiadają przeważnie własnych środków**, tzn. nawet mimo poprawnego rozpisania projektów ich realizacja, chociaż zaplanowana w aplikacji wcześniej, jest opóźniana do momentu uwolnienia finansów z instytucji finansującej po podpisaniu umowy. To właśnie granty stanowią główne źródło utrzymania działań organizacji. Problem ten sygnalizują zarówno podmioty posiadające osobowość prawną, jak i inicjatywy obywatelskie. Reprezentant jednej z grup inicjatywnych mówi:

Problem był taki, że założenie na projekty było wcześniej, ale sam budżet na przykład dostaliśmy w tym roku dopiero na początku maja. Więc połowa projektów, które mieliśmy zaplanowane, jakby legły w gruzach, ponieważ no nie mogliśmy wcześniej czegoś zrealizować, nie mając ich pieniędzy¹⁷.

¹⁵ R6, zogniskowany wywiad grupowy z dn. 5.12.2024.

¹⁶ R3, zogniskowany wywiad grupowy z dn. 23.09.2025.

¹⁷ R5, zogniskowany wywiad grupowy z dn. 3.12.2024.

I dopiero w tym miesiącu zostają podpisane umowy i zaciągane są zobowiązania finansowe. Niekiedy uwalniane przez instytucje środki nie pozwalają na realizację projektów określanych przez badanych jako duże (rzędu kilkudziesięciu tysięcy złotych). Niekiedy natomiast sytuacja przedstawia się w inny sposób:

(...) mamy zarówno źródła krajowe czy strukturalne, czy międzynarodowe. Tego trochę jest. Grosz do grosza i się zbiera. Ale ten etat w obecnej sytuacji jest niezbędny. I wtedy tych środków musiałoby być więcej, żeby ten etat. Znaczy się z etatem jest problem, żeby wpisać go w projekt, który jest projektem dla realizacji danego przedsięwzięcia¹⁸.

Co jednocześnie respondentka omawia na przykładzie projektów pozostających pod jej opieką:

Czyli jak mamy [projekt nr 1], czy mamy [projekt nr 2], to nie ma tam zadeklarowanych środków (...) na etat. Bo poza oczywiście pieniędzmi, które są przeznaczone na wypłaty przy etacie, jeszcze pracodawca ponosi dodatkowe koszty. Tak? Więc zlecenie tak, ale nie etat¹⁹.

Zapewnienie ciągłości finansowej dla wynagradzania pracowników postrzegane jest przez badanych jako sposób na **skuteczną profesjonalizację, podniesienie usług oferowanych przez NGO i jednocześnie otwierające inne możliwości rozwoju**. Jest to nawet istotniejsze od zapewnienia środków na statutową działalność:

W naszym wypadku powiedziałbym, że te środki, które mamy, pozwalają nam działać w sposób ciągły, tzn. pracownicy są opłacani na bieżąco, nie ma żadnych przestojów, nie cierpimy już tak bardzo na ten syndrom grantowy, który się zdarza

w organizacjach, tzn. jest projekt, organizacja działa, kończy się projekt, organizacja znika²⁰.

Portal grantowo.pl opisuje syndrom grantowy jako „grantozę”, definiowaną jako:

[...] pojęcie powstałe w wyniku obserwacji, jak organizacje (zwłaszcza NGO) stają się de facto „specjalistami od pisania wniosków dotacyjnych”, zamiast od pracy w terenie czy z beneficjentami²¹,

jednocześnie wskazując następujące konsekwencje dla trendu: małą niezależność finansową, zniekształcenie misji sektora obywatelskiego czy zanik inicjatyw oddolnych. Z badań przeprowadzonych w ramach niniejszego projektu można by poszerzyć listę o przynajmniej kilka punktów, m.in. utratę stabilności finansowej organizacji czy traktowanie działalności w sektorze obywatelskim jako pracę po godzinach. Skoro podmiot nie ma środków na zadowalające pracowników wynagrodzenia, muszą szukać ich w innych źródłach, a to może nieść za sobą ryzyka wypalenia zawodowego, ograniczania czasu poświęcanego takim obszarom jak rodzina czy relacje społeczne. Ustalenie tych obszarów wymaga natomiast dokładniejszych badań w większej skali, przeprowadzonych na innej grupie docelowej.

Niektóre inicjatywy obywatelskie rozwiązują kwestie finansowe w inny sposób:

U nas jest to płatne wydarzenie biletowane i jest to główne źródło finansowania, natomiast zdarzają się też prośby o wzięcie udziału w jakimś projekcie lub przyjęcie umowy zlecenie

²⁰ R4, zogniskowany wywiad grupowy z dn. 23.09.2025.

²¹ Grantowo.pl, Ciemna strona dofinansowań i grantów! „Grantozą” ma swoje problemy?, <https://grantowo.pl/ciemna-strona-dofinansowan-i-grantow-grantoz-a-ma-swoje-problemy/> (data dostępu: 31.12.2025).

¹⁸ R2, zogniskowany wywiad grupowy z dn. 5.12.2024.

¹⁹ Tamże.

z jakiegoś biura aktywności społecznej. Oczywiście, też się na to zgadzamy. Natomiast nie jest tego wystarczająco dużo, żeby komfortowo móc prowadzić rozwój, nadal jest tego za mało²².

W przypadku innych przedsięwzięć rozchodzi się o kwestie dostępności wpisanej programowo w oddolnie organizowane działanie. Pojawia się dylemat: tworzyć bariery ekonomiczne (nawet symbolicznych w postaci kilkunastozłotowej opłaty) czy projektować inicjatywy jak najbardziej inkluzywne. W tym organizatorzy decydują się nie tylko wykonywać pracę nieodpłatnie, ale jeszcze finansować zakupy czy wydruki materiałów. W kontekście organizacji pozarządowych bileutowanie wydarzeń nie zaspokaja kropli w morzu potrzeb np. w kontekście NGO prowadzących jednocześnie instytucję kultury (dotowaną lub nie) albo działalność gospodarczą innego rodzaju.

Wpływ na politykę

Badani przedstawiciele sektora obywatelskiego wpływ na politykę rozpatrują w dwóch kontekstach: **motywacji do posiadania takowego oraz układów politycznych**, w szczególności na szczeblu samorządu. Jeden z badanych ocenia, że są to obszary blisko powiązane, tzn. integracja prowadzenia polityki oraz działalności społecznej. Natomiast może to wynikać ze specyfiki jego organizacji, która skupia się przede wszystkim na popularyzacji demokracji lokalnej oraz zrzesza wielu samorządowców. W innych przypadkach ta współpraca również się pojawia, natomiast głównie w zakresie dotowania, współpracy z jednostkami powołanymi przez samorząd (centra integracji społecznej itp.) czy patronatów honorowych. Jedna z respondentek

wskazuje, że nie zawsze jednak takowa współpraca układa się pomyślnie:

nie mamy co prawda współpracy polegającej na pozyskiwaniu środków finansowych samorządu, aczkolwiek dostajemy czy to bezpłatnie lokal, czy młodzież, dla której robimy rzeczy, czy seniorów, dla których robimy rzeczy. Czasem ta współpraca bywa kłopotliwa, bo się okazuje, że w jakimś mieście robimy nagle coś antysystemowego²³,

natomiast nie wskazuje jednocześnie konsekwencji rzezonego działania. Jednocześnie w jej wypowiedziach pojawia się silne przekonanie o tym, że kontakty z decydentami są w przypadku jej organizacji materia zarządu i to dzięki nim współpraca układa się w sposób przeważnie pomyślny. Natomiast w tym przypadku (oraz kilku innych w badanych organizacjach) wynika to z relacji prywatnych. Współprace JST na wszystkich poziomach oraz sektora obywatelskiego ujawniają się na innych poziomach: promocji wydarzeń, patronatów honorowych. Wspólne działania realizowane są również przez partnerstwa w formalne lub nieformalne w projektach w sektorze obywatelskim.

Zasiadanie w gremiach politycznych i wywieranie bezpośrednich decyzji jest raczej rzadziej spotykane – nie dlatego że przedstawiciele sektora obywatelskiego nie są bezpośrednio tym zainteresowani, ale przede wszystkim ze względu na rozmiękanie się interesów organizacji z piastowaniem stanowisk. Badani wspominają osoby decyzyjne, które faktycznie biorą udział w konsultowaniu dokumentów strategicznych czy uczestniczą w posiedzeniach gremiów politycznych, natomiast nie są one jednocześnie osobami badanymi. Ich sylwetki przedstawiane są jako osoby aktywne.

²² R2, zogniskowany wywiad grupowy z dn. 23.09.2025.

²³ R2, zogniskowany wywiad grupowy z dn. 5.12.2024.

Wywodzą się również z organizacji rozpoznawalnych w regionie, co zasadniczo może powodować marginalizację głosów mniejszych podmiotów lub tych niewygodnych. Incydentalna jest możliwość konsultowania również dokumentów krajowych, co również wynika z pozycji organizacji.

Głos sektora obywatelskiego jest słyszalny, o ile łączy się to faktycznie z aktywnym zabieraniem głosu w sprawach ich dotyczących oraz widzialnością w środowisku. O ile, oczywiście, druga strona potencjalnego dialogu chciały ich wysłuchać. Tak o napięciach w relacjach z samorządem wypowiada się jeden z badanych:

W ujęciu takim logicznym, to ja nie wiem, czy to w ogóle jest jakaś płaszczyzna, na której mogłoby to wysłuchanie nastąpić. Po prostu nie ma. Jeżeli ktoś jest zamknięty na jakikolwiek kontakt, no to ciężko jest, żeby organizacja, która jest zdecydowanie niżej pewnym samorządom, wychodziła któryś tam raz z rządu, żeby zaproponować coś, jak i tak wiadomo, jaki będzie tego efekt niestety²⁴.

Współpraca badanych przedstawicieli inicjatyw obywatelskich jest dosyć specyficzna, ponieważ większość respondentów realizuje działania w porozumieniu z systemem szkolnictwa wyższego i mają to wsparcie zapewnione. Część z nich z tego tytułu rezygnuje z rozszerzania współpracy, część natomiast współpracuje również z jednostkami samorządu terytorialnego, z młodzieżowymi radami miast, bibliotekami i innymi organizacjami trzeciego sektora. Inna inicjatywa obywatelska skupia się przede wszystkim na wzajemnej współpracy bezpośrednio z miastami.

Potrzeby/oczekiwania

Przedstawiciele organizacji pozarządowych jasno i głośno dzielą się swoimi potrzebami i oczekiwaniami, których spełnienia oczekują zarówno ze strony organizacji, jak i interesariuszy zewnętrznych. Mają one różny charakter i przede wszystkim zależy od stopnia rozwoju organizacji czy inicjatywy.

Dla inicjatyw obywatelskich najważniejsze zdaje się **zaspokojenie potrzeby związanej z podstawowym wyposażeniem biurowo-technicznym:** zabezpieczeniem możliwości wydruku i produkcji materiałów. W przypadku organizacji pozarządowych sytuacja jest o wiele bardziej skomplikowana, natomiast można wskazać pewną hierarchię potrzeb, które są realizowane w zależności od możliwości finansowej. Potrzeba sygnalizowana przez inicjatywy obywatelskie jest pierwszą, którą NGO stara się zabezpieczyć. Następnie pojawia się kwestia lokalu – wynajmowanego, chociaż w idealnym scenariuszu własnościowego. Kwestia zatrudniania jest również istotna, chociaż **w większości organizacji funkcjonuje umowa zlecenia** w ramach konkretnego projektu (jako warsztatowcy, koordynatorzy) ze względu na możliwości i obwarowania Kodeksu pracy. Jest to jednak pieśń przyszłości dla wielu organizacji i inicjatyw. Przedstawiciele pozostają w tym zakresie dosyć sceptyczni, jak mówi jedna z respondentek: „niestety ja nie przewiduję, że ta nasza organizacja dojdzie do takiego rozwoju i takiego rozkwitu, że będzie nas stać na utrzymanie stałego lokalu i na kadry”²⁵. Kolejne w hierarchii potrzeb jest szkolenie pracowników i/lub wolontariuszy, co częściowo organizacje próbują realizować własnym sumptem.

²⁴ R3, zogniskowany wywiad grupowy z dn. 24.01.2024.

²⁵ R1, zogniskowany wywiad grupowy z dn. 16.12.2025.

Jedna z organizacji wskazuje wyzwanie w szkoleniach dla pracowników, których potrzeby opłacania (czy też wysyłania pracowników na szkolenia bezpłatne) przełożeni nie widzą. Obszar dotyczy przede wszystkim pozyskiwania finansowań z różnych źródeł. Pomędzy respondentami dochodzi do rozmowy nt. dostępnych możliwości, np. korzystania z webinarów instytucji finansujących czy wsparcia centrów organizacji pozarządowych, natomiast przedstawicielka sygnalizująca problem uważa, że to problem komunikacyjny na linii pracownicy-szefostwo.

Inna z organizacji zgłasza potrzebę stworzenia etatu dla administracji biura, natomiast ze względu na powyższe jest to obszar problematyczny. Kolejne wskazują na marketing jako najpilniejszą potrzebę ze względu na niską frekwencję w wydarzeniach. Jedna z przedstawicielek wskazuje potencjalne rozwiązanie w sieciowaniu się między organizacjami, natomiast inna respondentka konstruuje:

Mamy mnóstwo młodzieży w miastach ościennych. W ostatnim czasie Piekary Śląskie, 40 osób na szkolenie, ale my też mamy takie szkolenie, gdzie na przykład w Zabrze mamy szkolenie dla 5 osób i to też jest ok, bo ta frekwencja mniej więcej się potem zmienia. Równa. Jakby oczekiwanie, że zawsze będzie pełna sala ludzi jest trochę mało realistyczne. No nierealistyczne. Chyba że się ma grupę skądś specjalnie zorganizowaną²⁶.

Inny z uczestników badania podchodzi do **kwestii marketingu** jako wyzwania, natomiast percypuje go poprzez sektor biznesowy. Jego zdaniem promocja w wykonaniu organizacji pozarządowych nie trafia do grup docelowych ze względu na jej niską profesjonalizację, co

zasadniczo dotyka tematów sygnalizowanych wcześniej: szkoleń dla pracowników i zatrudniania profesjonalistów, na których utrzymanie etatów organizacje przeważnie nie mają środków.

Wspólnym wyzwaniem dla organizacji i inicjatyw obywatelskich działających przy oświacie jest **nadmierna biurokratyzacja administracji**. W przypadku podmiotów prawnych wynika ze struktury organizacyjnej lub jest bezpośrednio związana z systemem grantowym. Rzeczono inicjatywy obywatelskie zwracają uwagę na procedury administracyjne utrudniające sprawne działanie. Jak mówi jeden z badanych:

„(...) załatwianie jednej rzeczy wiąże się na przykład z pięcioma podpisami innych osób, co powoduje, że też ten okres załatwiania jednej sprawy bardzo mocno się wydłuża”²⁷.

Jeden z respondentów dzieli się silnym przekonaniem, że to państwo polskie powinno wzmocnić trzeci sektor funduszami na rozwój instytucjonalny/strukturalny w skali większej niż dotychczas. Z drugiej strony natomiast widzi silną pragmatyczną potrzebę integracji działalności gospodarczej i społecznej:

Ja mam (...) takie myślenie właściwie, że jeden kwadrat misji trzeba mieć 3-4 metry kwadratowe biznesu. Teraz w dzisiejszych czasach, skoro inflacja i tak dalej, to pewnie bym to rozciągnął do 5 metrów kwadratowy, czyli na jeden kwadrat misji musisz mieć do 5 metrów biznesu²⁸.

To myślenie wynika dostrzeganej przez uczestnika niewydolności instytucji państwowych w finansowaniu działalności obywatelskiej.

²⁷ R5, zogniskowany wywiad grupowy z dn. 3.12.2025.

²⁸ R2, zogniskowany wywiad grupowy z dn. 16.12.2025.

²⁶ R2, zogniskowany wywiad grupowy z dn. 5.12.2024.

Podsumowując, wyzwania dla organizacji pozarządowych i inicjatyw obywatelskich są różnorodne w zależności od stopnia rozwoju, a ich potrzeby – podobnie jak w innych sektorach – zmieniają się w zależności od stopnia rozwoju.

Kwestionariusz ankiety

Metryka

1. Nazwa organizacji/inicjatywy²⁹:
2. Forma prawna:
 - a. stowarzyszenie nierejestrowe (zwykłe)
 - b. stowarzyszenie rejestrowe
 - c. fundacja
 - d. inicjatywa obywatelska
3. Od jakiego czasu organizacja/inicjatywa działa w przestrzeni publicznej?
 - a. do roku
 - b. od roku do dwóch lat
 - c. od dwóch lat do pięciu lat
 - d. od pięciu do dziesięciu lat
 - e. powyżej dziesięciu lat
4. Sumaryczna liczba osób pracujących i/lub osób udzielających się wolontariacko:
 - a. do 10
 - b. od 10 do 49
 - c. powyżej 50
5. Na jakim terenie działa Państwa organizacja?
 - a. lokalnie (teren jeden gminy lub powiatu)
 - b. ponadlokalnie (teren kilku powiatów)
 - c. regionalnie (teren województwa)
 - d. ponadregionalnie (działania realizowane są także poza województwem śląskim)
6. Proszę wskazać główny sektor działań:
 - a. demografia (działania na rzecz społeczności)
 - b. inwestycje (działania na rzecz wprowadzania nowych rozwiązań/technologii)
 - c. energetyka (działania w zakresie transformacji energetycznej)
 - d. rozwój gospodarczy (działania na rzecz transformacji gospodarczej/rynku)

²⁹ Dane wykorzystywane wyłącznie w celach porządkowych, niewykorzystane w opracowaniu.

Teraźniejszość. Kondycja organizacji pozarządowych w województwie śląskim

1. Jaka jest motywacja organizacji do realizacji działań w trzecim sektorze?
(do trzech odpowiedzi)
 - a. prowadzenie własnej polityki organizacji/zarządzanie własną inicjatywą
 - b. elastyczne warunki pracy
 - c. konkurencyjne wynagrodzenie
 - d. wchodzenie w relacje z ludźmi z organizacji i spoza niej
 - e. kształtowanie zmiany społecznej
 - f. odpowiedzialność za społeczeństwo
 - g. rozwój w ramach interesujących obszarów

2. Proszę o ocenę następujących stwierdzeń dotyczących charakteru Państwa organizacji, gdzie 5 oznacza "zdecydowanie tak", natomiast 1 - "zdecydowanie nie".

Twierdzenie	5 - Zdecydowanie tak	4 - Raczej tak	3 - Ani tak, ani nie, trudno powiedzieć	2 - Raczej nie	1 - Zdecydowanie nie	Nie wiem
W naszej organizacji wszyscy traktują się jak rodzina						
W naszej organizacji istnieje dużo sformalizowanych procedur						
Atmosfera jest tym, co motywuje ludzi do działania w organizacji						
Osobom działającym kierownictwo pozostawia dużą swobodę działania						
Organizacja przede wszystkim skupia się na byciu najbardziej rozpoznawalną w sektorze w przedmiocie swojej działalności						

3. Jakie są główne źródła finansowania działalności organizacji? (do 5)
- a. granty lokalne (samorządowe, regranting FIO)
 - b. dotacje
 - c. granty krajowe na realizację konkretnych projektów
 - d. granty strukturalne (np.: PROO)
 - e. fundusze europejskie (np.: FELS, FERS)
 - f. granty europejskie z programu Erasmus+
 - g. darowizny
 - h. przychody z 1,5%
 - i. odpłatna działalność pożytku publicznego
 - j. działalność gospodarcza
 - k. finansowanie społecznościowe/ crowdfunding
 - l. składki członkowskie
 - m. finansowanie przez partnerów biznesowych i/lub inne firmy drugiego sektora
 - n. Nie dotyczy.
4. Jak oceniają Państwo swoją sytuację finansową?
- a. Zdecydowanie dobrze. Jesteśmy w stanie realizować wszystkie projekty i/lub utrzymywać etaty osób zatrudnionych
 - b. Raczej dobrze. Realizujemy wszystkie projekty i/lub zatrudniamy osoby do ich realizacji, ale nie utrzymujemy etatów.
 - c. Ani dobrze, ani źle. Działamy w ramach takich środków, jakie mamy w organizacji.
 - d. Raczej źle. Realizujemy projekty z pozyskanych środków, ale zatrudnienie fachowców pozostaje poza naszymi zasięgami.
 - e. Zdecydowanie źle. Brakuje nam na pokrycie kosztów realizacji działań i osoby działające wykładają z własnej kieszeni.
 - f. Nie dotyczy

5. Jaka jest sytuacja infrastrukturalna organizacji?
 - a. Posiadamy lokal lub kilka lokali i sprzęty służbowe.
 - b. Posiadamy lokal, ale pracujemy na własnych sprzętach.
 - c. Stać nas na wynajem lokalu do prowadzenia działań, ale nie posiadamy sprzętów służbowych
 - d. Korzystamy z Centrów Organizacji Pozarządowych, ponieważ nie posiadamy własnej infrastruktury (lokalu, sprzętów).
 - e. Korzystamy z innych lokali udostępnianych przez organizacje nieodpłatnie.
 - f. Nie korzystamy z żadnych lokali.
6. W jaki sposób oceniają Państwo realny wpływ działań swojej organizacji na otoczenie?
 - a. Sugerowane przez nas polityki publiczne są wprowadzane w życie. Pozostajemy w stałym, dobrym kontakcie z decydentami w naszym obszarze działań.
 - b. Sugerowane przez nas polityki publiczne są częściowo wprowadzane w życie. Pozostajemy w stałym, dobrym kontakcie z decydentami w naszym obszarze działań.
 - c. Kształtujemy zmiany oddolnie poprzez edukację obywateli, ale nie mamy bezpośredniego wpływu na polityki publiczne.
 - d. Mimo starań, nie zdołaliśmy zainicjować zmian w otoczeniu ani na szczelbu edukacji, ani polityki.
 - e. Nie jesteśmy zainteresowani tym obszarem.

7. Z kim Państwo współpracują w ramach realizacji swoich działań? (do 5)
- Bezpośrednio z jednostkami samorządu np.: Urzędy Miasta, Urzędy Gminy.
 - Z instytucjami powołanymi przez samorząd np.: Młodzieżowe Domy Kultury, Centra Usług Społecznych.
 - Z Urzędem Marszałkowskim/ Marszałkiem Województwa.
 - Z jednostkami sektora publicznego na szczeblu krajowym.
 - Z przedsiębiorstwami.
 - Z innymi organizacjami pozarządowymi.
 - Z instytucjami oświaty (szkoły, uniwersytety).
 - Z samorządami szkolnymi, uczelnianymi.
 - Nie podejmujemy współpracy.
8. Na jakich zasadach się to odbywa? (maks. 3)
- udostępnienie infrastruktury
 - patronat honorowy
 - patronat medialny
 - promocja wydarzenia
 - wsparcie finansowe (dotacja, sponsoring)
 - wsparcie materialne np.: gadzety, bilety do kina, teatru, bezpłatne przejazdy
 - Nie dotyczy.
9. Proszę wskazać główne problemy dotyczące działań Państwa organizacji (maks. 5)
- niewystarczające finansowanie działań zmuszające do redukcji kosztów (wybór tańszych usług obcych)
 - brak zaplecza lokalowego/sprzętowego lub niewystarczające zaplecze
 - struktura finansowania nieopowalająca na utrzymanie etatów
 - niemożność dotarcia do decydentów publicznych
 - niewystarczający rozgłos
 - brak know-how do skutecznej realizacji działań
 - brak specjalistów
 - niewystarczające zasoby ludzkie
 - Nie dotyczy. Nie mamy żadnych problemów.

ŚLĄSKA WIZJA:
RAZEM
KU PRZYSZŁOŚCI

Scenariusz zogniskowanego wywiadu grupowego (FGI)

**„Śląska Wizja: Razem ku przyszłości”
Badania kondycji organizacji pozarządowych
i inicjatyw obywatelskich związanych
z województwem śląskim.**

Badania kondycji organizacji pozarządowych i inicjatyw obywatelskich związanych z województwem śląskim

Data:

Miejsce badania:

Moderator:

1. Powitanie uczestników, podziękowanie im za przyjęcie zaproszenia do udziału w badaniu.
2. Przedstawienie się moderatorów.
3. Przedstawienie się uczestników.

Omówienie przez moderatorów głównych założeń i celów projektu „Śląska Wizja: Razem ku przyszłości” finansowanego przez Narodowy Instytut Wolności – Centrum Rozwoju Organizacji Obywatelskich w ramach Programu Rozwoju Organizacji Obywatelskich, Priorytet nr 4.

Zachęcenie uczestników badania do swobodnego dzielenia się swoimi opiniami dotyczącymi problematyki pokoleniowego zróżnicowania osób na rynku pracy, a przez to – zarządzaniem wiekiem w firmach/instytucjach. Podczas wywiadu grupowego będą także poruszane zagadnienia dotyczące korzystania ze środków Krajowego Funduszu Szkoleniowego, które są wykorzystywane w celu wsparcia ustawicznego kształcenia pracodawców i pracowników.

Określenie podstawowych reguł obowiązujące podczas badania fokusowego:

- a. nie obowiązuje jednomyślność, każdy z uczestników swobodnie może pozostać przy swoich poglądach, przy swoim zdaniu,

- b. każdy z uczestników ma takie samo prawo zabierania głosu, każdy głos w dyskusji jest tak samo istotny,
- c. nie przerywamy osobie, która się wypowiada, zabieramy głos pojedynczo,
- d. uczestnicy badania mogą zadawać pytania zarówno moderatorom, jak i innym osobom biorącym udział w badaniu,
- e. przebieg spotkania będzie nagrany (audio) – jest to konieczne w celu późniejszego opracowania materiału badawczego w formie raportu, jeżeli wypowiedzi uczestników byłyby zapisywane, to znacząco wydłużyłby się czas trwania badania,
- f. wypowiedzi są anonimowe – w późniejszym raporcie nie będzie można zestawić cytowanych i omawianych wypowiedzi z konkretnymi uczestnikami badania fokusowego,
- g. zapis wywiadu będzie tylko i wyłącznie w dyspozycji uprawnionych osób, które realizują projekt „Śląska Wizja: Razem ku przyszłości”.

Badanie fokusowe organizacji pozarządowych dotyczy następujących zagadnień:

- a. infrastruktura/ warunki lokalowe,
- b. źródła finansowania,
- c. wpływ na politykę,
- d. potrzeby/ oczekiwania.

Infrastruktura/ warunki lokalowe

Czy posiadacie Państwo własny lokal, czy też pomieszczenie to jest wynajmowane, czy też udostępnione przez samorząd?

Czy jesteście Państwo zadowoleni z obecnych warunków lokalowych? Czy użytkowana przestrzeń biurowa jest wystarczająca do Państwa aktualnych potrzeb? Czy usytuowanie lokalu użytkowanego przez Państwa umożliwia bezproblemowe dotarcie do niego przez beneficjentów korzystających z Państwa usług (np. środkami komunikacji publicznej, samochodem – czy jest możliwość zaparkowania samochodu w pobliżu?, rowerem/hulajnogą – czy jest możliwość bezpiecznego pozostawienia roweru/hulajnogi w okolicy lokalu użytkowanego przez Państwa?)

Czy dysponujecie Państwo odpowiednio wyposażonym pomieszczeniem socjalnym, gdzie można przygotować/ ogrzać posiłek, zrobić herbatę/ kawę, w spokoju spożyć posiłek?

Czy lokal, który Państwo użytkujecie jest dostosowany do potrzeb osób niepełnosprawnych (np. z utrudnioną możliwością poruszania się?) – winda, odpowiednio szerokie ciągi komunikacyjne oraz wejścia do pomieszczeń.

Jeżeli lokal, który Państwo użytkujecie, nie jest dostosowany do potrzeb osób z niepełnosprawnością, to czy planujecie jakieś działania, aby to zmienić? Jakie działania? Jakie potencjalne źródła finansowania?

Czy jesteście Państwo zadowoleni z obecnej infrastruktury biurowo-technicznej (np. meble, urządzenia, sprzęt IT z oprogramowaniem, urządzenia w pomieszczeniu socjalnym), którą dysponujecie? Czy infrastruktura biurowo-techniczna jest dostosowana do Państwa oczekiwań i potrzeb?

Kiedy ostatnio dokonaliście Państwo modernizacji infrastruktury biurowo-technicznej? Na czym ta modernizacja polegała? Jakie było źródło finansowania tej modernizacji?

Czy w najbliższych latach (2–3 lata) planujecie Państwo podjęcie działań mających na celu modernizację/ wymianę infrastruktury biurowo-technicznej? Jeśli tak, to czego te działania mają dotyczyć? W oparciu o jakie źródło finansowania?

Proszę spróbować porównać sytuację Państwa organizacji do innych organizacji trzeciego sektora w zakresie lokalowym – czy ta sytuacja jest lepsza, gorsza, czy porównywalna? Która organizacja trzeciego sektora jest w szczególności korzystniejszą biorąc pod uwagę warunki lokalowe?

Proszę spróbować porównać sytuację Państwa organizacji do innych organizacji trzeciego sektora w zakresie infrastruktury biurowo-technicznej – czy ta sytuacja jest lepsza, gorsza, czy porównywalna? Która organizacja trzeciego sektora jest w szczególności korzystniejszą biorąc pod uwagę posiadaną

infrastrukturę biurowo-techniczną?

współpracujecie? Od którego roku? Czego ta współpraca dotyczy?

Źródła finansowania

Jakie jest główne źródło finansowania Państwa organizacji? Czy dysponujecie Państwo dodatkowymi źródłami finansowania? Jeśli tak, to jakimi? Czy obecny poziom finansowania jest wystarczający, aby prowadzić statutową działalność?

Porównując obecną sytuację finansową do sytuacji sprzed kilku lat – czy jest ona lepsza? Dlaczego tak? Dlaczego nie?

Z jakich źródeł finansowania planujecie Państwo korzystać w najbliższych kilku latach? Jakie działania zamierzacie podjąć w tym zakresie?

Czy jesteście w stanie wskazać jakąś organizację trzeciego sektora, którą można przedstawić jako dobry przykład, która szczególnie efektywnie pozyskuje środki finansowe na swoją działalność?

Proszę spróbować porównać sytuację Państwa organizacji do innych organizacji trzeciego sektora w zakresie pozyskiwania źródeł finansowania na statutową działalność – czy ta sytuacja jest lepsza, gorsza, czy porównywalna? Która organizacja trzeciego sektora jest w szczególności korzystnej sytuacji biorąc pod uwagę bieżące finansowanie?

Z czego Państwa zdaniem wynika to, że ta organizacja trzeciego sektora jest w wyraźnie korzystniejszej sytuacji biorąc pod uwagę bieżące finansowanie.

Wpływ na politykę

Czy współpracujecie Państwo z jednostkami samorządowymi na poziomie gminy, powiatu, województwa? Jeśli tak, to z jakimi organizacjami Państwo

Czy przedstawiciele Państwa organizacji pozarządowej biorą czynny udział w pracach gremiów/ ciał doradczych/ radach na poziomie gminy, powiatu, województwa? Czego ta współpraca dotyczy?

Czy bierzecie Państwo czynny udział w pracach na poziomie gminy, powiatu, województwa w zakresie opracowywania założeń różnych dokumentów strategicznych (np. strategia rozwoju, strategia rozwiązywania problemów społecznych)?

Jak oceniacie Państwo swoją rolę w oddziaływaniu na politykę rozwoju gminy, powiatu, województwa? Czy chcielibyście Państwo mieć większy wpływ na różne polityki na poziomie gminy, powiatu, województwa? Dlaczego tak? Dlaczego nie?

Proszę spróbować porównać sytuację Państwa organizacji do innych organizacji trzeciego sektora w zakresie realnego wpływu na politykę (na poziomie gminy, powiatu, województwa) – czy ta sytuacja jest lepsza, gorsza, czy porównywalna? Która organizacja trzeciego sektora ma szczególny wpływ na politykę na poziomie gminy, powiatu, województwa? Z czego to wynika?

Potrzeby/ oczekiwania

Jakie są Państwa potrzeby w zakresie:

- a. lokalowym,
- b. wyposażenia biurowo-technicznego,
- c. szkoleń pracowników i wolontariuszy/ rozwoju zawodowego pracowników i wolontariuszy,
- d. możliwości zatrudniania nowych pracowników,
- e. współpracy z wolontariuszami.

Proszę spróbować odnieść się do każdego z ww. zagadnień. Jeśli macie Państwo także inne oczekiwania, to proszę je wskazać. Które instytucje mogą zaspokoić Państwa potrzeby, oczekiwania?

Które potrzeby Państwa organizacji są niezaspokojone? Czy podejmowaliście jakieś działania mające na celu poprawę tej sytuacji? Jeśli tak, to z jakim skutkiem? Które Państwa potrzeby wymagają zaspokojenia w krótkim horyzoncie czasu (perspektywa najbliższego roku), a które potrzeby można zaspokoić w perspektywie najbliższych kilku lat?

Dziękujemy za przybycie i poświęcony nam czas.

BIBLIOGRAFIA

Jakubczak-Krawczyńska Kamila, *Organizacje pozarządowe w zapewnianiu bezpieczeństwa społecznego w Polsce*, „Wiedza Obronna” 2023, Vol. 284, No. 3, <https://doi.org/10.34752/2023-i284> (data dostępu: 31.12.2025).

Łuczyńska Renata, *Samoorganizacji społeczeństwa polskiego. Zarys historyczny organizacji pozarządowych w Polsce i ich funkcjonowanie do końca XX wieku*, „Studia Historica XIV” 2013, s. 298-309.

Martela Borys, *Aktywność obywatelska w ramach inicjatyw nieformalnych. Przyczynek do refleksji*, „Acta Universitatis Lodzensis, Folia Sociologica” 38, 2011, s. 105-120.

Pitera Monika, *Źródła finansowania organizacji pozarządowych w Polsce – na przykładzie województwa podkarpackiego*, „Nierówności Społeczne a Wzrost Gospodarczy” nr 48 (4/2016), 2016, s. 378-388.

Stępień Jerzy, *NGOs – czyli organizacje społeczne*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” Rok LXXIX – zeszyt 1 – 2017, s. 39-48.

Ziobrowska Justyna Małgorzata, *Crowdfunding jako nowoczesna forma wsparcia przedsięwzięć społecznych, kulturowych i biznesowych*, „Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia” nr 3/2016 (81), s. 285-295.

Dyrektyna CSRD (2022/2464).

Ustawa z dnia 22 stycznia 2010 r. o zmianie ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z dnia 25 lutego 2010 r.).

Grantowo.pl, *Ciemna strona dofinansowań i grantów! „Grantoza” ma swoje problemy?*, <https://grantowo.pl/ciemna-strona-dofinansowan-i-grantow-grantoza-ma-swoje-problemy/> (data dostępu: 31.12.2025).

**ŚLĄSKA WIZJA:
RAZEM
KU PRZYSZŁOŚCI**

DZIĘKUJEMY!

ŚLĄSKA WIZJA: **RAZEM** KU PRZYSZŁOŚCI

**KOMITET
DO SPRAW
POŻYTKU
PUBLICZNEGO**

Narodowy Instytut Wolności
Centrum Rozwoju Społeczności Obywatelskich

Rządowy Program
Rozwoju Organizacji
Obywatelskich
na lata 2018-2030
PROO

**INSTYTUT
INICJATYW
LOKALNYCH**

SFINANSOWANO ZE ŚRODKÓW NARODOWEGO INSTYTUTU WOLNOŚCI – CENTRUM ROZWOJU SPOŁECZEŃSTWA OBYWATELSKIEGO
W RAMACH RZĄDOWEGO PROGRAMU ROZWOJU ORGANIZACJI OBYWATELSKICH NA LATA 2018–2030 PROO